

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Analýza ruské invaze na Ukrajinu

Bakalářská práce

Autor: Václav Štěpař

Studijní program: B6701 – Politologie

Studijní obor: Politologie

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Sylvie Bláhová, Ph.D.

Hradec Králové, 2023

Zadání bakalářské práce

Autor: Václav Štěpář

Studium: F19BP0327

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: Analýza ruské invaze na Ukrajinu

Název bakalářské práce AJ: Analysis of the Russian invasion of Ukraine

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat ruskou invazí na Ukrajinu, která započala v únoru 2022 a trvá až do současnosti. Tato invaze je zatím nejostřejší fází rusko-ukrajinského ozbrojeného konfliktu probíhajícího již od roku 2014 a vzbudila velké debaty ohledně bezpečnostní situace v Evropě.

Cílem této bakalářské práce je objasnit podstatu ruské invaze na Ukrajinu prostřednictvím analýzy jejích příčin, chování aktérů, průběhu a dynamiky. V souvislosti s tím budou také zmíněny reakce mezinárodních organizací EU, OSN a NATO. Práce má také potenciál zabírat se možnými řešeními konfliktu.

Z hlediska metodologie se bude jednat o případovou studii. Práce bude koncipována do tří celků. První část bude tvořit teoretický rámec, ve kterém se autor bude zabývat definicí a typologií konfliktů. Druhá část představí okolnosti rusko-ukrajinského konfliktu. Třetí část bude obsahovat analýzu zmíněné invaze.

1. Bartos, J., Wehr, P. (2002). Using conflict theory. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Wallenstein, P. (2015). Understanding conflict resolution. Los Angeles: SAGE Publications Ltd.
3. Waisová, Š. (2005). Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. Praha: Portál.
4. Likhotal, A. (2022). The Root Causes of the Russian Invasion of Ukraine. Převzato z: <http://www.cadmusjournal.org/article/volume-4-issue-6/root-causes-russian-invasion-ukraine>.
5. Møller, B. (2003). Conflict Theory. Aalborg: Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet.
6. Mankoff, J. (2022). Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict. Převzato z: <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict>.
7. NATO. (2022). NATO's response to Russia's invasion of Ukraine. Převzato z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm.
8. Nye, J. S. (2022). What caused the war in Ukraine? Převzato z: <https://www.aspistrategist.org.au/what-caused-the-war-in-ukraine/>.
9. Minic, D. (2022). Russia's Invasion of Ukraine: A Political-Strategic Break? (Russie.Nei.Visions, No. 126). Převzato z Institut Français des Relations Internationales: <https://www.ifri.org/en/publications/notes-de-lifri/russieineivisions/russias-invasion-ukraine-political-strategic-break>.
10. European Council. (2022). EU response to Russia's invasion of Ukraine. Převzato z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/#invasion>.

Zadávající pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Sylvie Bláhová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Pavla Dočekalová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 18.1.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a všechny použité zdroje jsou uvedeny v seznamu citací.

V Hradci Králové dne 15. 7. 2023

.....

Poděkování

Tímto bych chtěl velmi poděkovat vedoucí této bakalářské práce Mgr. Sylvii Bláhové, Ph.D. za odborné vedení, vlídný přístup, cenné rady a čas, který mi věnovala při konzultacích.

Anotace

Štěpař, V. (2023). *Analýza ruské invaze na Ukrajinu*. (Bakalářská práce).
Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové.

Bakalářská práce se bude zabývat ruskou invazí na Ukrajinu, která započala v únoru 2022 a trvá až do současnosti. Tato invaze je zatím nejostřejší fází rusko-ukrajinského ozbrojeného konfliktu probíhajícího již od roku 2014 a vzbudila velké debaty ohledně bezpečnostní situace v Evropě.

Cílem této bakalářské práce je objasnit podstatu ruské invaze na Ukrajinu prostřednictvím analýzy jejích příčin, chování aktérů, průběhu a dynamiky. V souvislosti s tím budou také zmíněny reakce mezinárodních organizací EU, OSN a NATO. Práce má také potenciál zabírat se možnými řešeními konfliktu.

Z hlediska metodologie se bude jednat o případovou studii. Práce bude koncipována do tří celků. První část bude tvořit teoretický rámec, ve kterém se autor bude zabývat definicí a typologií konfliktů. Druhá část představí okolnosti rusko-ukrajinského konfliktu. Třetí část bude obsahovat analýzu zmíněné invaze.

Klíčová slova: invaze, konflikt, Ukrajina, Rusko, válka

Annotation

Štěpař, V. (2023). *Analysis of the Russian invasion of Ukraine*. (Bachelor thesis). Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové.

The bachelor's thesis will deal with the Russian invasion of Ukraine, which began in February 2022 and continues until now. This invasion is the most acute phase of the Russian-Ukrainian armed conflict that has been going on since 2014 and has sparked great debates about the security situation in Europe.

The aim of this bachelor's thesis is to clarify the essence of the Russian invasion of Ukraine through the analysis of its causes, the behavior of the actors, the course and dynamics. In connection with this, the reactions of international organizations EU, UN and NATO will also be mentioned. The work also has the potential to address possible solutions to the conflict.

In terms of methodology, it will be a case study. The work will be divided into three parts. The first part will form a theoretical framework in which the author will deal with the definition and typology of conflicts. The second part will present the circumstances of the Russian-Ukrainian conflict. The third part will contain an analysis of the said invasion.

Keywords: invasion, conflict, Ukraine, Russia, war

Obsah

Úvod.....	8
1. Teoretická část	10
1.1 Konflikt	10
1.1.1. Typy konfliktů.....	13
1.1.2. Příčiny konfliktů.....	14
1.1.3 Aktéři	15
1.2. Konfliktní terminologie: válka, vojenská intervence, invaze.....	16
1.2.1. Válka	16
1.2.2. Vojenská intervence	19
1.2.3. Invaze	22
2. Metodologie	24
2.1. Kontext a motivace	24
2.2. Cíl práce	24
2.3. Použité metody.....	24
3. Analytická část.....	26
3.1. Kontext rusko-ukrajinského konfliktu	26
3.1.1. Otázka národní identity	26
3.1.2. Události před ruskou invazí na Ukrajinu.....	29
3.2. Invaze na Ukrajinu	33
3.2.1. Příčiny ruské invaze na Ukrajinu	33
3.2.2. Aktéři.....	38
3.2.2.1. Primární aktéři.....	38
3.2.2.2. Sekundární aktéři	40
3.2.3. Průběh a dynamika	44
Závěr	47
Zdroje	49

Úvod

Otázka bezpečnosti hraje v životě každého člověka klíčovou roli. Ačkoliv bezpečné prostředí je důležitý předpoklad pro naše lidské bytí, ne všichni lidé mají možnost v takovém prostředí žít. Jedním z míst, kde byla narušena bezpečnost je Ukrajina, která čelí agresi ze strany Ruska.

Tato bakalářská práce se bude zabývat tematikou válečného konfliktu, který započal 24. února 2022, poté, co ruské vojenské jednotky překročily hranice Ukrajiny. Jedná se o akt invaze, který svou agresivní podobou ovlivnil bezpečnostní situaci v Evropě.

Aktuálně je tomuto tématu věnována velká pozornost. Motivací autora pro sepsání této práce byla snaha zabývat se situací nejen z hlediska aktuálnosti, ale zároveň bádání propojit se souvislostmi z minulosti. Dalo by se to označit jako snaha o vytvoření komplexnějšího přehledu dění na Ukrajině.

V odborné sféře nalezneme spoustu autorů, kteří se zabývají teorií konfliktu. Z českých autorů je možné zmínit například Pšeju, Waisovou nebo Šmída, ze zahraničních Bartos, Wehr a Møllera. Pro analýzu konfliktu na Ukrajině budou využity data a analýzy z institucí jako Uppsala Conflict Data Program (UCDP), Council on Foreign Relations nebo Institute for the Study of War.

Cílem práce bude objasnit charakter ruské invaze na Ukrajinu. Pomocí výzkumu založeném na primárních a sekundárních zdrojích literatury bude možné analyzovat: 1.) příčiny invaze, 2.) jednání aktérů, 3.) průběh a dynamika invaze na Ukrajinu. Pro naplnění cíle je potřeba si stanovit výzkumnou otázku, na jejíž základě bude možné analýzu provést.

V této práci si autor stanovil celkem tři výzkumné otázky, z nichž každá se vztahuje, k již zmíněným předmětům analýzy. Výzkumné otázky budou mít následující znění:

- Jaké jsou příčiny invaze ruských vojsk na Ukrajinu?
- Jakou roli hrají přímí a nepřímí aktéři zapojení do dění invaze?
- Jaký průběh a dynamiku má probíhající invaze?

Z hlediska metodologie se bude jednat o případovou studii, která bude využívat kvalitativní přístup, tudíž půjde o představení charakteru invaze. Dále bude autor uplatňovat popisně-explanační metodu, jelikož vytyčený problém je vhodné nejen představit, ale také vysvětlit, proč se děje.

Z hlediska struktury bude práce rozdělena do dvou hlavních částí. První z nich bude teoretická část a druhou analytická část.

Teoretická část práce bude zaměřena na definici a typologii konfliktu. Ačkoliv můžeme na konflikt nahlížet z odlišných úhlů, snahou autora je pomocí představení různých přístupů dodat komplexnější definici. V další podkapitole se autor bude zabývat definováním pojmů válka, vojenská intervence a invaze.

V analytické části se poté autor bude zabývat nejprve kontextem invaze na Ukrajinu, který spočívá v širším bádání po souvislostech. Je důležité zabývat se dvěma oblastmi, které jsou citlivými tématy v otázce rusko-ukrajinských vztahů. Těmito tématy jsou otázka jazyka a etnicity na Ukrajině. Kromě toho se autor zaměří na události, které se staly před invazí, což pomůže čtenářům zařadit invazi do celkového rusko-ukrajinského konfliktu. Poté již autor přejde k samotné analýze invaze na Ukrajinu, kde budou zkoumány příčiny, aktéři, průběh a dynamika.

1. Teoretická část

1.1 Konflikt

Konfliktní chování je běžně se vyskytující společenský jev, který má vliv na podobu mezilidských vztahů v mnoha oblastech každodenního života. Již samotný vývoj lidstva je poznamenán konflikty, přičemž tato zkušenost přináší možnost takovému jevu lépe porozumět a umět s ním určitým způsobem pracovat (Bartos, Wehr 2002, s. 1).

Původ termínu konflikt vychází z latinského „conflictus“, což v překladu znamená srážka. V rámci vědeckého pojetí konfliktu se lze setkat s užitím tohoto termínu napříč několika vědními obory, zejména v oborech společenských věd. Multidisciplinární charakter této problematiky poté dává prostor pro různorodá pojetí. Hojně se s výzkumem konfliktu setkáme například v sociologii, mezinárodních vztazích a bezpečnostních studiích. Politologie se však definováním konfliktu v takové míře nezaobírá a nahlíží na konflikt hlavně jako na přirozeně se vyskytující jev, který není nutně vnímán negativně. Nicméně politolog Pšeja uvádí, že samotné definování termínu konflikt není jednoduché, právě kvůli již zmíněné různorodosti přístupů. Dochází tak tedy k zobecňování pojmu při snaze definovat konflikt. (Pšeja 2002, s. 50).

Na začátek můžeme uvést jednoduchou definici od Goldsteina (2001, s. 502), který tvrdí, že konflikt je: „*neshoda ohledně preferovaných výsledků panující v situaci vyjednávání*“. Bližší definici poté přináší Waisová (2005, s. 35), která argumentuje přítomností aktérů, kteří svým chováním ovlivňují dění pomocí prosazování vlastních zájmů a hodnot. Nutno podotknout, že ke konfliktu dochází, pokud jsou tyto zájmy a hodnoty neslučitelné mezi zúčastněnými aktéry.

Dále se konflikt dá označit jako sociální situace, ve které dochází k uspokojování určitých potřeb. Dochází k tomu zejména v situaci, kdy tyto potřeby nejsou zcela uspokojeny. Waisová zmíněné poznatky shrnuje v následující definici: „*minimálně dva aktéři usilují o získání téhož statku – tohoto statku není dostatek, aby uspokojil poptávku obou (všech) aktérů.*“ Bartos a Wehr (2002, s. 13) poté ve své definici kromě neslučitelnosti při uspokojování potřeb, které oni označují za

„dosahování cílů“, zmiňují pojem nepřátelství, jenž se může projevit vůči ostatním aktérům při konfliktním chování.

Optikou mezinárodních vztahů Waisová (2005, s. 35-36) definuje jako možné aktéry konfliktu primárně státy nebo dále také mezinárodní vládní organizace.⁴ Pfetsch a Rohloff (2000, s. 27) uvádí, že konflikt může probíhat jen tehdy, pokud se mezi sebou střetnou alespoň dva aktéři, přičemž jeden z aktérů je stát. Tito aktéři prosazují v některých případech vlastní zájmy reflektující národní identitu. Jinak řečeno, státy udržují své národní zájmy, kterými jsou například právo na sebeurčení, právo na nezávislost, vytyčení hranic, územní celistvost nebo rozložení moci ve státě.

Zmínění autoři Pfetsch a Rohloff také představují možné způsoby jednání, kterými aktéři ovlivňují podobu probíhajícího konfliktu. Jako příklady takového jednání lze označit vyjednávání, autoritativní rozhodnutí, hrozba, nátlak, pasivní nebo aktivní ukončení nebo užití fyzického násilí, případně války (Pfetsch a Rohloff 2000, s. 27).

Ačkoliv je konflikt hojně zastoupen ve výzkumu v mezinárodních vztazích, v mnoha případech se v tomto oboru badatelé nezaobírají přílišnou snahou o komplexnější definování, ale nahlíží na konflikt spíše z hlediska jeho procesů. Předmětem zkoumání je například vznik, trvání nebo řešení konfliktu (Pšeja 2002, s. 50-51). Nicméně výzkum konfliktu se zde rozchází na dva odlišné přístupy. Zatímco jedni argumentují přirozeností jevu a zaměřují se na jeho podobu, druzí ho vnímají jako jev nepřirozený až nežádoucí a pátrají po jeho příčinách a možnostech řešení (Schelling 1960, s. 3).

Problematikou konfliktu se v mezinárodních vztazích zabýval také Holsti (1983, s. 400-402), který udával určité charakteristiky konfliktu: 1.) přítomnost aktérů („*parties*“), kterými jsou zvláště státy, případně jsou zapojeni nestátní aktéři, 2.) problémové oblasti („*issue field*“) tvořící podstatu konfliktu, 3.) napětí („*tension*“), které předchází konfliktu – jedná se např. o nedůvěru, strach či podezřívání, 4.) jednání („*actions*“) vedoucí ke střetu mezi aktéry – příkladem mohou být diplomatické kroky, užití propagandy nebo vojenské či obchodní hrozby. Pokud se vyskytnou všechny tyto faktory v jeden okamžik, Holsti označuje tento stav termínem „*organizované násilí*“.

Smolík a Šmíd (2010, s. 22) zmiňují, že výzkum konfliktu se v některých vědních oborech provádí v kontextu bezpečnosti. Již zmíněné mezinárodní vztahy kladou důraz ve velkém množství případů na toto hledisko. Ovšem ještě více se bezpečnostním hlediskem zabývají podobory mezinárodních vztahů – bezpečnostní a strategická studia, která nabízí hlavně typologii konfliktu. V rámci výzkumu bezpečnostní problematiky je výzkum zaměřen především na použití násilí.

V bezpečnostních studiích se nabízí pojetí od Bouldinga (1962, s. 4), který nahlíží na konflikt jako na konkurenci vyskytující se ve vzájemných vztazích aktérů. Pšeja ovšem namítá, že k pojmu konkurence je třeba se vymezit. Konkurence jako taková v obecném kontextu nesměruje automaticky ke konfliktu a nelze ji tak brát jako jeho synonymum. Nicméně v kontextu konfliktu, představuje konkurence stav, který je pokaždé součástí vztahů mezi aktéry². Dále se také Boulding vymezuje vůči pojmu krize, jenž nelze zaměnit celkově za pojem konflikt, ale jedná se o jednu z jeho fází (Boulding, 1962, s. 4 srov. Pšeja, 2002, s. 52).

I přestože jsme se v předešlých odstavcích setkali z mnohotvárnými pojetími, ať už jednodušších či složitějších, Pšeja (2002, s. 53) přináší definici, která umožňuje komplexnější definici vycházející z několika již zde zmíněných poznatků. Konflikt označuje jako: „*střet mezi jasně definovatelnými aktéry, kteří usilují o uplatnění svého zájmu v jedné nebo více shodných oblastech, přičemž tito aktéři pociťují vzájemný střet jako situaci, kdy zisk jedné strany znamená ztrátu strany druhé.*“

1.1.1. Typy konfliktů

Pro orientaci v problematice konfliktů je možné konflikty klasifikovat do několika úrovní. Jendů z takových klasifikací nalezneme v práci Møllera, který pracuje s několika úrovněmi konfliktů a jejich termíny s ohledem na tematiku mezinárodních vztahů a bezpečnosti Møllera (2003, s. 1).

Jednou z cest, jak obecně dělit konflikty, se nabízí klasifikace z hlediska použití násilí. Vyskytují se tak konflikty násilné a nenásilné. Smolík a Šmíd k tomu dodávají, že násilný konflikt nemusí nutně inklinovat ke střetu, kde dochází k použití zbraní. Pokud ovšem k použití zbraní dojde, označují se tyto konflikty jako ozbrojené. V opačných případech se jedná o neozbrojené konflikty (Šmíd 2010, s.23).

Dále je možné konflikty dělit z hlediska vztahů, zda se odehrávají uvnitř státu nebo překračují jeho hranice. V případě, že se konflikty odehrávají na území jednoho státu, označujeme je jako vnitrostátní. Pokud přesahují hranice, konflikty mají podobu mezinárodní nebo transnacionální. Své zařazení zde mají také konflikty reflektující vztahy uvnitř společnosti, kde můžeme definovat konflikty mezilidské (Šmíd 2010, s. 23).

Jednotlivé příklady ke zmíněným typům konfliktu nalezneme v Møllerově (2003, s.1) typologii (viz Tabulka č.1):

Tabulka č.1

Typy konfliktů:	Mezinárodní	Transnacionální	Vnitrostátní	Mezilidský
Násilné	Válka Ostatní ozbrojené konflikty Studená válka	Vojenská intervence Podpora ozbrojených povstalců	Občanské války Ozbrojená povstání Genocida	Násilí na ženách Zneužívání dětí Vražda Násilné trestné činy
Nenásilné	Politické spory Hospodářské války	Sankce Diplomacie	Politický boj	Slovní spory Diskriminace

K zmíněné klasifikaci by jistě někteří badatelé mohli namítat, že některé příklady lze zařadit i do kontextu jiného typu konfliktu, než jsou vymezené hranice v této tabulce, což přiznává i sám Møller. Některá řazení jsou tedy sporná. Šmíd to dokazuje například na genocidě, která v některých situacích může překračovat i hranice jednoho státu. Nicméně takových dalších případů by se našlo bezesporu několik, avšak přístup k jejich zkoumání se pak může lišit (Šmíd 2010, s.23-24, srov. Møller 2003, s. 1).

Pokud se zaměříme čistě na ozbrojené konflikty, bývá časté, že dochází ke ztrátám na životech. Proto je rozlišení, které rozděluje konflikty z hlediska míry jejich úmrtnosti. Jedním z takových projektů, který se mírou mortality zabývá je Uppsala Conflict data Program (UCDP) působící na švédské univerzitě Uppsale. Ten rozlišuje konflikty z hlediska fatálnosti na méně závažné či více, přičemž tím závažnějším typem konfliktu je válka. Jako méně závažný můžeme označit konflikt, který si vyžádal alespoň 25 usmrcených osob za rok, přičemž celkový roční počet nepřekročil 1 000 úmrtí. Limit překračující hraniční číslo 1 000 úmrtí za rok je poté určující pro označení války. Tímto způsobem se tedy dá odlišit ozbrojený konflikt od války (Uppsala University, b. r.).

1.1.2. Příčiny konfliktů

Vznik každého konfliktu je podmíněn určitými příčinami, které je možné zkoumat. Někdy je zpravidla obtížné nalézt jasné příčiny, jelikož za příčinu můžeme považovat plno faktorů. Vzhledem k tomu, že u některých konfliktů můžeme nalézt velké množství příčin, je potřeba snažit se zaměřit na ty nejvíce relevantní (Šmíd, 2010, s. 32-33).

Můžeme nalézt několik typů dělení příčin konfliktu, některá dělení jsou více či méně podobná a některá zase uzpůsobená konkrétnímu typu konfliktu. Autor v této práci zvolil dělení podle Kumara Rupesingheho (1996), na kterého se odvolává ve svém textu Šmíd (2010, s. 35). Tito autoři rozlišují konflikty následovně:

- a) **konflikty o zdroje a suroviny**, které jsou založeny na soupeření o ekonomickou moc a přístup k přírodním zdrojům;
- b) **konflikty o nadvládu a moc**, jež jsou střetem o politickou moc a participaci na politických procesech;
- c) **ideologické konflikty**, které představují střet protichůdných idejí či hodnot;
- d) **identitární konflikty**, jež mají podobu sporů mezi etnickými, náboženskými, rasovými či jinak definovanými identitárními skupinami o přístup k politické, ekonomické či sociální moci.

Dále Rupesinghe (1996) uvádí, že hledisko území souvisí s příčinami konfliktů, ale zkrátka jako typ příčiny je již součástí skoro všech případů konfliktů. K tomu dodává, že soupeření o území může vycházet ze zájmů aktérů nebo může mít symbolický význam.

1.1.3 Aktéři

Jak bylo zmíněno v definici konfliktu od Wasové (2005, s. 35) - konfliktu se účastní minimálně dva aktéři, kteří mezi sebou soupeří a snaží se tak dosáhnout určitého cíle.

Aktéry je možné na základě stanovených kritérií blíže zkoumat. Postup pro analýzu aktérů poskytuje program Uppsala Conflict Data Program (UCDP 2023), který rozlišuje aktéry podle míry zapojení do konfliktu:

- **primární aktér** – aktér, který na základě neslučitelnosti s jiným aktérem stojí za vznikem konfliktu;
- **sekundární bojující aktér** – aktér, který se přidá v boji na stranu aktéra primárního;
- **sekundární podpůrný aktér (nebojující)** – aktér jedná s cílem posílit pozici primárního aktéra prostřednictvím poskytnutí pomoci (např. finanční, vojenská, ...).

1.2. Konfliktní terminologie: válka, vojenská intervence, invaze

Vzhledem k tomu, že tématem této práce je výzkum spojený s válkou na Ukrajině, je potřeba se blíže vymežit k samotnému pojmu válka a dalším podstatným pojmům, kterými jsou vojenská intervence a invaze. Nejprve se autor práce bude zabývat pojetím vojenské intervence. Dále se zaměří na invazi, kde načrtne rozdílné charakteristiky oproti vojenské intervenci. Třetím pojmem, kterému bude věnována pozornost bude válka.

1.2.1. Válka

Termín válka se v dnešní době používá v několika oblastech, ačkoliv hraje velmi významnou roli v oblasti bezpečnosti. Běžně se ale můžeme setkat s použitím tohoto termínu například v ekonomické nebo technické sféře, kde ovšem představuje spíše jakousi nálepku než plnohodnotně teoreticky ukotvený termín. Dochází poté k tomu, že tento pojem může působit prázdňě vzhledem k bezpečnostnímu ukotvení. V oblasti bezpečnosti, je tedy nutné válku pevně teoreticky ukotvit, tak aby se tento termín mohl řádně odlišit od ostatních typů konfliktu a termínu konkurence. (Australian Army Research Centre, 2020).

Předtím než se budeme zabývat definicí války, je dobré se zaměřit na důvody, proč vlastně k válce dochází. Už napříč historií můžeme pozorovat stejné motivace k rozpoutání války. Teritoriální či ekonomické zájmy hrají roli v mnoha případech, kde došlo k válce. Stejně tak vekou roly hrají hrozby přicházející ze strany jiných aktérů (tamtéž). Podle Clausewitze (1980, s. 34) lze chápat válku jako součást politického dění, přičemž válku označuje jako jeden z výstupů politiky.

Válka jakožto prostředek politiky představuje fyzický střet, jenž překračuje hranice státu. Z hlediska násilí mohou být následky smrtelné, přičemž zneškodnit nebo fyzicky oslabit protivníka, může představovat způsob, jakým aktéři jednají. Zároveň existuje motivace, která nespočívá pouze v zabíjení a aktéři se zaměřují také na páchaní materiálních škod (Strachan & Herberg-Rothe, 2007, s. 7-10, 37).

Bull (1995, s. 178) definuje válku jako „*organizované násilí vedené politickými jednotkami proti sobě navzájem*“ K tomu dodává, že jako válku nelze

označit situaci, ve které je napaden jednotlivec. Na obou stranách konfliktu tak vždy musí stát proti sobě aktéři disponující statusem politického subjektu.

Válka tedy musí mít politický podtext a vyznačuje se použitím násilí. Tyto dva body ji odlišují od pouhého konfliktu a stavu konkurence (Australian Army Research Centre, 2020). V dnešní době je potřeba definovat, kdy válka začíná. Zatímco v minulosti se válka jasně vymezila tím, že ji aktér vyhlásil jinému aktérovi, v dnešní době je potřeba nahlížet na specifitější kritéria. K tomu se dají využít kvantitativní i kvalitativní metody (Holsti 1996, s. 6-7, srov. Šmíd 2010, s. 25).

Výzkum války pomocí kvantitativní metody se dá provádět na základě počtu úmrtí během konfliktu. Badatelé se v otázce počtu padlých mohou lišit ohledně některých kritérií, avšak z velké části je rozhodující počet padlých vojáků, který je stanoven na 1 000 za rok¹ (Bundeszentrale für politische Bildung, b. r.). Vycházet se ale dá například z hranice stanovené programem UCDP, který definuje válku skrze intenzitu ozbrojených konfliktů na 1 000 celkových úmrtí včetně těch civilních za rok (Uppsala University, b. r.).

Kvalitativní přístup se poté zaměřuje zejména na výzkum podoby války a jejích okolností. Pátrat můžeme například prostředcích, které aktéři v boji využívají a do jaké míry jsou zastoupeny v konfliktu. S tím se pojí výzkum intenzity zapojení aktérů do boje. Jinými slovy se tak můžeme zamyslet, zda válka představuje silný politický nástroj pro daného aktéra nebo se jedná o problém v menším měřítku, kterému není přikládána hlavní pozornost. Dále také válku provází vždy určité dopady, které jsou kvalitativně měřitelné, především se jedná o dopady sociální. Velkou roli hraje pak také teritoriální přesah konfliktu, například velikost zasaženého území. Bezesporu by se ovšem daly najít i další příklady vhodné k výzkumu války (Šmíd, 2010, s. 26).

Existují charakteristiky, které jsou určující pro označení války. S následujícími kvalitativními charakteristikami přichází například vědci z Hamburské univerzity v rámci pracovní skupiny pro výzkum příčin války AKUF.

¹ Kritérium počtu obětí je v mnoha případech zavádějící, protože válčící strany mohou udávat nepřesné údaje o počtu obětí (Bundeszentrale für politische Bildung, b. r.).

Ti ve svém textu pracují s těmito podmínkami, které odlišují válku od ostatních ozbrojených konfliktů:

- zapojeny jsou minimálně dvě nebo více ozbrojených sil – jedna z nich musí být podřízena vládě (vojenské, polovojenské nebo policejní orgány);
- bojující jednotky alespoň částečně koordinují své kroky v rámci užšího velení – dochází k určité míře centralizace při rozhodování – děje se tak i v případě působení partyzánských jednotek;
- strany vedou boje podle strategických plánů – nejedná se o příležitostné střety (Universität Hamburg, 2016).

1.2.1.1. Typy války

Válku je dle dostupné literatury možné dělit dle různých pohledů. První dělení, které lze zmínit rozlišuje válku z hlediska záměru. Skupina pro výzkum příčin válek (AKUF) přináší dělení války z hlediska postoje k režimu. Války tak mohou být protirežimní, války o autonomii a odtržení nebo dekolonizační války:

- **Protirežimní válka** si může klást jako jeden z cílů zbavit moci vládní garnituru. V jiném případě taková válka slouží např. k provedení politickému převratu. Případně se tento typ snaží o zachování stávajícího systému, pokud se objevuje snaha o změnu režimu nebo ke změně již dochází (Universität Hamburg, 2023).
- **Válka o autonomii a odtržení** jsou vedeny se záměrem posílit míru autonomních pravomocí regionálních celků ve státě, v ráznějších požadavcích se může jednat až o získání úplné autonomie (tamtéž, 2023).
- **Dekolonizační války** usilují o vymanění se z nadvlády státu, který jej kolonizoval (tamtéž, 2023).

Druhým dělením můžeme rozlišit válku podle rozložení síly, kterou aktéři disponují. Takové rozlišení ukazuje potenciál mít převahu nad tím druhým:

- **Válka relativně sobě rovných aktérů** je typ války, kde jsou aktéři podle ukazatelů zhruba na podobné úrovni v oblastech vojenské vybavenosti, hospodářské vyspělosti a demografickém složení země (Vasquez, 2009, s. 41-49).
- **Válka relativně sobě nerovných aktérů** reprezentuje nepoměr prostředků, kterými vůči sobě aktéři disponují v boji. Jeden z aktérů tak disponuje lepšími podmínkami a vybaveností, ať už se jedná o hospodářské, vojenské nebo demografické aspekty (tamtéž, 2009, s. 41-49).

Pokud se zaměříme na aktéry, předmětem rozlišení může být jejich kvantita:

- **Dyadická válka** je válkou, kde se proti sobě střetávají v boji dva aktéři (tamtéž, 2009, s. 41-49).
- **Komplexní válka** představuje válku tří a více navzájem soupeřících aktérů (tamtéž, 2009, s. 41-49).

1.2.2. Vojenská intervence

V ozbrojených konfliktech se můžeme v některých případech setkat se situací, kdy některý z aktérů překročí hranice jiného státu za pomoci armády a zahájí tak své militantní tažení na území zasaženého aktéra. V konfliktní terminologii se tento stav označuje jako vojenská intervence (Grimm, 2019, s. 564).

Přesnější definici nalezneme od Pickeringa, který interpretuje pojem vojenská intervence následovně jako situaci, kdy „*národní vojenský útvar je cíleně a otevřeně vyslán do jiných suverénních států*“². K definování se vztahují dvě zásadní podmínky při použití tohoto pojmu. První z nich je již zřejmá z definice, kdy intervenující jednotky přichází z prostoru, který se nachází mimo hranice

² *překlad vlastní / originální znění: „...national military personnel are purposefully and overtly dispatched into other sovereign states” (Pickering, 2002, s. 301).

napadeného teritoria. Druhá podmínka upravuje jednání intervenujícího aktéra, přičemž ve svém jednání uplatňuje nástroje, které kombinují v některých případech psychické i fyzické roviny násilí. Takový aktér vyvíjí na napadeného aktéra nátlak nebo svým počínáním vytváří hrozby. Z čistě fyzické roviny sahá až k použití síly (Pickering, 2002, s. 301).

Mezi teoretiky se vyskytuje debata, zda další podmínkou pro definování intervence má být souhlas vlády státu, který je intervencí zasažen. Tato podmínka by ovšem byla sporná, jelikož v některých případech je otázkou, zda daný souhlas byl legitimní rozhodnutím. Vyskytují se totiž ve světě případy, kdy vláda nenabyla moc legitimně. (Pickering, 2002, s. 301). Spíše než na souhlasu či nesouhlas s intervencí je vhodnější zaměřit se na samotný princip intervence (Weiss, 2007, s. 20). Vpád vojenských jednotek je zásahem do systému daného státu a tím pádem je narušena jeho suverenity. Taková podoba zásahu se dá uznat jako třetí a zároveň ta nejpodstatnější podmínka, která definuje vojenskou intervenci (Grimm, 2019, s. 564).

Z hlediska proveditelnosti intervence se nabízí jako donucovací prostředky útoky vedené na souši prostřednictvím pozemního vojska, další z možností jsou letecké bombardování nebo také námořní blokáda. Tyto způsoby zásahu poté mohou být běžně doprovázeny pomocí dalších akcí. Na zásahu se mohou podílet zpravodajské služby nebo se můžeme také setkat s případem, kdy intervenující aktér vojensky využívá ekonomické sankce či embargo jako nástroj nátlaku. Pokud se budeme držet ekonomického a materiálního hlediska, jednat se také může o blokování humanitární pomoci ze zahraničí, jenž je namířena státu zasaženému intervencí. V neposlední řadě se také někdy setkáváme se situací, kdy intervenující aktér, ať už finančně, případně vojensky, spolupracuje s opozičním hnutím v intervenované oblasti (Grimm, 2019, s. 564).

1.2.2.1. Typy vojenské intervence

V typologii vojenské intervence se nejčastěji setkáme s dělením podle účelu, za kterým je daná intervence vedena. V souvislosti s jednotlivými podobami intervencí se dá diskutovat i o určitých případech, kdy má daný aktér k zahájení intervence udělený mandát. S tím se poté váže otázka právní odpovědnosti, jenž podléhá mezinárodnímu právu. Nicméně vzhledem

k oborovému kontextu této práce se bude typologie držet kontextu mezinárodních vztahů.

Typologii představuje ve svém textu Sonja Grimm (2019, s. 564), která se pozastavuje nad čtyřmi typy vojenské intervence. Každá vojenská intervence má svůj účel a rozlišuje se podle toho na následující čtyři typy:

- intervence jako akt sebeobrany;
- mírová mise;
- humanitární intervence;
- demokratická intervence.

Případ **intervence jakožto akt sebeobrany** se využívá v situaci, kdy aktér pociťuje potencionální riziko napadení vlastního teritoria. Zahájí tak intervenci na cizí území, z něhož přichází ona hrozba. Takové jednání by se dalo chápat jako preventivní zásah. Sebeobranná intervence se používá i v jiném případě než jen jako tendence ochránit vlastní teritorium, někteří aktéři sahají k intervenci jako ke způsobu ochrany svých krajanů na cizím území (Grimm, 2019, s. 564).

Mírová mise je typ intervence, který je předurčen k vytvoření podmínek, jež povedou k nastolení nebo udržení míru. Hlavním cílem je uvést situaci do normálního stavu, kdy nebude v dané situaci probíhat násilný konflikt. Zatímco při mírotrvných misích (peacebuilding missions) hraje důležitou roli především politické vyjednávání, vedoucí ke stabilizaci v situace, při dohlížení nad dodržováním míru (peacekeeping missions) hraje hlavní roli armáda, která má za cíl prosazovat podmínky vedoucí k udržitelnému míru. Spojení mírová mise je bezesporu velmi významně spjato s Organizací spojených národů³. Jejich mírové mise jakožto vojenské intervence, jsou spojovány s působením známých jednotek, které jsou označovány jako „modré přilby“⁴ (Bundeszentrale für politische Bildung, b. r.).

³ Kromě OSN působí v oblasti mírových misí výrazně také organizace jako NATO, EU nebo OBSE (Bundeszentrale für politische Bildung, b. r.).

⁴ Mírové jednotky OSN („modré helmy“) jsou nestranným aktérem během svého působení při prosazování míru nebo jeho udržování. Mandát v misi pro udržení míru (peacekeeping mission) je podmíněn souhlasem všech aktérů zapojených do konfliktu. Oprávnění k použití násilí mají mírové jednotky OSN pouze při sebeobraně nebo obraně probíhajícího programu mise (United Nations, b. r.).

Humanitární intervence je operace, která je vedena proti aktérům, kteří se znatelně dopouštějí závažných činů proti lidským právům. Tato intervence je poté vedena v zájmu ochrany lidí zasažených takovým počínáním aktéra. Cílem je ukončit násilné chování tohoto aktéra. Nejčastěji se setkáme s případy, kdy se některý aktér dopouští genocidy. Přestože můžeme pojímat humanitární intervenci v širším kontextu jako zásah v rámci zachování morální odpovědnosti vůči lidským právům, z hlediska udělení mandátu pro intervenci se jedná o zásah bez souhlasu vlády daného teritoria. Je poté předmětem mezinárodního práva rozhodnout, zda je daná humanitární intervence komplexněji ospravedlnitelná. Příklad ospravedlnitelného mandátu k humanitární invazi je například souhlas Rady bezpečnosti OSN (Kardas, 2003, s. 1-31, Kardas, 2001, s. 120-137).

Demokratická intervence je operace, jejíž cílem je zavést v zemi demokratické zřízení za pomoci vojenských jednotek pocházejících mimo toto území. Může se jednat o případ, kdy je ohrožena moc vlády, která byla řádně zvolena v demokratických volbách, přičemž hrozbou je probíhající státní převrat. Může poté nastat situace, kdy zahraniční vojenské jednotky zasáhnou v rámci zachování demokraticky zvolené vlády. V dalším případě se může jednat například vojenskou intervenci s cílem svrhnout autoritářskou vládu, načež by byl následovně prostor pro utváření demokratického systému v této zemi (Grimm & Merkel, 2008, s. 457-471).

1.2.3. Invaze

Pojem invaze je především předmětem vojenské terminologie. Pro uchopení invaze v teoretické rovině je vhodné hledat souvislosti v kontextu s vojenskou intervencí. V odborné literatuře je invaze prakticky definována s více či méně podobnými charakteristikami jako pojem vojenská intervence, ačkoliv je nutné konstatovat, že o synonyma se nejedná.

Pokud budeme pátrat po definici invaze, můžeme se na začátek opřít o definici ze slovníku Cambridge, podle kterého lze invazi definovat jako „*událost*,

kdy armáda nebo země použije sílu ke vstupu a převzetí kontroly nad jinou zemí“⁵ (Cambridge Dictionary, 2023). Jak je již z této definice zřejmé, podstatou invaze je touha mít mocenský vliv nad jiným územím. Organizace spojených národů zmiňuje pojem invaze ve svém textu, který se zabývá agresí v mezinárodním právu. Invaze jakožto akt, při kterém dochází k překročení hranice jiného státu za pomoci ozbrojených složek s cílem okupovat⁶ dané teritorium, je pojato podle mezinárodního práva jako akt agrese⁷. O invazi se jedná bez ohledu na to, zda se invazivní armádě podaří převzít kontrolu nad celým územím (United Nations, 2023).

Při srovnání pojmů invaze a vojenská intervence dospějeme k závěru, že invaze se odlišuje především v rámci motivace oproti jednotlivým typům vojenské intervence. Porovnávat tyto dva pojmy můžeme, pokud tedy uznáváme jejich vzájemnou podobnost v základní charakteristice, kdy se jedná o překročení hranice cizího teritoria s pomocí armády.

Zatímco u vojenských intervencí jsme se setkali s motivací, jenž stojí na: obraně, prosazování míru, humanitárním účelu nebo zachování či nastolení demokracie, motivací k provedení invaze je mít mocenský vliv na daném teritoriu. Autor z toho tedy vyvozuje, že v širším kontextu by se invaze dala zařadit jako jeden z dalších typů vojenské intervence.

⁵ *překlad vlastní / originální znění: “*an occasion when an army or country uses force to enter and take control of another country*” (Cambridge Dictionary, 2023).

⁶ Okupace je stav, kdy nepřátelská armáda má moc nad teritoriem, které napadla (International Committee of the Red Cross, 2004).

⁷ Existuje několik dalších aktů agrese jako např. blokáda přístavu, vyslání žoldáků do války na území jiného státu nebo bombardování. Akt agrese je definován na základě rezoluce č. 3314 (XXIX) Valného shromáždění OSN. Celý seznam aktů agrese v čl. 3, dostupné zde: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F3314\(XXIX\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F3314(XXIX)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False) (United Nations, 1974).

2. Metodologie

2.1. Kontext a motivace

Předmětem této bakalářské práce je výzkum válečného konfliktu probíhající mezi Ruskou federací a Ukrajinou. Tato válka započala 24. února 2022 a trvá i během sepsování této práce. Rusko-ukrajinská válka nebo také spíše přezdívaná jako válka na Ukrajině je mezinárodní vojenský konflikt, který zaujal pozornost takřka celého světa. Právě aktuálnost a velká každodenní pozornost nejen autora, ale i široké části společnosti, byly motivací ke zpracování tohoto tématu do podoby akademického textu. Lze s takovým množstvím informací ve veřejném prostoru očekávat, že počet prací zabírajících se tímto konfliktem rychle poroste, vzhledem nicméně právě ona velká aktuálnost během psaní této práce dává autor

2.2. Cíl práce

Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce, Pšejka uvádí, že výzkum konfliktu představuje obecně komplikovanou činnost ve vědecké rovině (Pšejka, 2005, s. 55). Důležité tak je nejprve teoreticky ukotvit pojem konflikt, tak aby se s ním dalo následně pracovat v souvislosti s další konfliktní terminologií. Zmíněný teoretický rámec zde poté hraje důležitou roli při orientaci v oblasti bezpečnosti.

V rámci zasazení analýzy do konkrétního časového období se bude jednat ve velké míře o akt invaze na Ukrajinu (od února 2022). Ovšem bude potřeba nahlížet na problematiku i v širším časovém kontextu, tudíž zejména u analýzy příčin se bude časové období pohybovat od počátku rusko-ukrajinského konfliktu v roce 2014 až po probíhající invazi.

2.3. Použité metody

Z metodologického hlediska se autor této práce rozhodl svůj výzkum zasadit do kontextu případové studie. Konkrétně se jedná o jednopřípadovou studii. Kořan (2008, s. 29-61) konstatuje, že je nutné držet se skutečně toho, co je a co není případovou studií. Existují tak určitá specifika, která by měla být dodržována při

psaní takového textu. Jednopřípadová studie je dle Kořana (2008) „*detailed analysis of a case, which was chosen as the object of research. Its aim is to provide a deep understanding or causal explanation of a selected case. It must take into account the overall context of the event or object (social, political, historical), the phenomenon or event and must also provide a complex picture – must include everything possible*“ (s.33). Pokud tedy vezmeme případ války na Ukrajině jako jednotný případ, který bude předmětem výzkumu, je možné ho zkoumat jako jednopřípadovou studii.

Primárně se bude tato případová studie držet kvalitativního přístupu. Abychom podpořili zvolenou volbu přístupu, je možné si pomoci slovy Heindla (2005, s. 62): „*Kvalitativní výzkum je vhodné použít zejména tehdy, když nemáme dostatečnou znalost o problému, který studujeme a potřebujeme dané situaci porozumět.*“ K tomu dále dodává, že díky kvalitativní teorii je možné přímo ve zkoumaných případech nalézat teoretické koncepty, které jsou v nich přítomny. Jedná se tedy utváření teorie, která vychází přímo z praxe. V jednotlivých případech nalezneme určité podobnosti, na základě kterých se dá odvodit teoretický výstup. Kromě teoretických výstupů, se pozornost především upíná na schopnost lépe porozumět dané problematice, která je předmětem našeho zájmu ve výzkumu. Od kvalitativní studie se dá očekávat, že poskytne bližší pohled na danou problematiku. Z argumentů Heindla lze ovšem také odvodit, že získané empirické výstupy není možné přenášet celkově na společnost v zobecňujícím charakteru.

Pro výzkum může být přínosné, pokud si vyjasníme, zda bude mít text popisný nebo explanační charakter, případně kombinací těchto dvou typů. V této práci se se autor rozhodl pro spojení obou variant, tudíž popisně-explanační.

3. Analytická část

3.1. Kontext rusko-ukrajinského konfliktu

Předtím než se v analýze budeme zabývat samotnou ruskou invazí na Ukrajinu, je potřeba představit i kontext rusko-ukrajinského konfliktu, jehož součástí je i zmíněná invaze. Představení kontextu napomáhá nahlížet na konflikt optikou širší perspektivy. Ve výsledku je díky kontextu pak možné zasadit invazi do celkového obrazu rusko-ukrajinského konfliktu.

Kontext se zaměří na sociálně-kulturní a historicko-politické faktory, které měly významný vliv na podobu konfliktu. V sociálně-kulturní oblasti se autor bude zabývat otázkou národní identity Ukrajiny, protože se jedná o jedno z hlavních témat tohoto konfliktu, jenž bylo předmětem sporů již v minulosti. Historicko-politická oblast poté bude obsahovat události, které předcházely invazi na Ukrajinu.

3.1.1. Otázka národní identity

Jak již bylo zmíněno pojetí národní identity v rámci rusko-ukrajinských vztahů bývá často problematickým tématem. Autor se v tomto případě se bude zabývat jazykový hlediskem, které bývá obecně diskutováno při definování národní identity. Poté bude představena etnické hledisko v rámci tohoto tématu.

Lingvistické složení Ukrajiny

Vztahy mezi Ukrajinou a Ruskem byly již v historii někdy až značně komplikované. Otázka jazyka hrála již v minulosti velmi významnou roli při utváření rusko-ukrajinských vztahů. Šlo často o soupeření, zda ruský či ukrajinský jazyk bude jedním z pilířů národní identity na ukrajinském území. Tento faktor je především ovlivňován až do dnešních dní působením státní moci na daném území. Již v minulosti tam lze zaznamenat politické zásahy, které měly vliv na jazykové složení obyvatelstva (Kuzio & D'Anieri, 2018).

Už v dobách carského Ruska konce 19. století, jehož bylo součástí ukrajinské území, je patrná snaha o potlačování ukrajinského jazyka. V té době byla na základě dekretu zakázána publikační činnost v ukrajinském jazyce, což bylo

způsobeno obavou z rostoucího ukrajinského národního myšlení. Krátké období rozmachu ukrajinského jazyka bylo zaznamenáno v počátcích sovětské vlády v zemi. Útlum ukrajinského jazyka nastal znovu poté, co se Stalin chopil moci v zavedeném Sovětském svazu. Opět jako v případě z carského Ruska se jednalo o snahy omezit prosazování ukrajinské národní sounáležitosti. Značný vliv na jazykové složení obyvatel Ukrajiny měl také hladomor, který zasáhl zemi během Stalinova režimu. Během tohoto hladomoru zemřely miliony ukrajinsky mluvících obyvatel, přičemž ve velké míře byli zasaženi rolníci obývající východní část Ukrajiny. V důsledku se tak Stalinovy represe a hladomor podíleli na rozmachu ruského jazyka na území východní Ukrajiny (tamtéž, 2018).

V dnešní době se tak běžně vyskytují na Ukrajině obyvatelé mluvící ukrajinským nebo ruským jazykem, přičemž velká část z nich ovládá oba jazyky. Zmíněná jazyková různorodost poté představuje komplikované téma při definování národní identity Ukrajiny. Je ukrajinský jazyk jedním z pojících prvků ukrajinské národnosti nebo společně s ruským jazykem dotváří celistvost ukrajinské identity? Odpověď na tuto otázku je poměrně komplikovaná, jelikož ovlivňujícím faktorem je také pojetí vlastní identity ze strany rusky mluvících obyvatel Ukrajiny. Dále bychom se tedy mohli ptát, zda zmíněná rusky mluvící část obyvatel cítí sounáležitost k ruské národnosti. Na předešlé otázky neexistují jednotné odpovědi, jelikož z individuálního hlediska nalezneme mezi obyvateli oba přístupy. Nicméně velké množství rusky mluvících obyvatel Ukrajiny samo sebe označuje za Ukrajince (tamtéž, 2018). Ovšem v návaznosti na tuto problematiku ohledně identifikace národnosti se dostává autor k tématice etnicity.

Etnické složení Ukrajiny

Z pohledu etnicity se na území Ukrajiny nachází několik etnických skupin. Otázkou ovšem je, co je určujícím faktorem etnicity. Etnicitu můžeme vnímat například z individuálního hlediska, kdy je určujícím faktorem, jak se daná osoba ztotožňuje s danou etnickou skupinou. Z jiného pohledu zase může být etnicita politickým tématem, přičemž se tato problematika často spojuje s definováním národní identity (Kulyk, 2022, s. 300-323).

Etnicita hraje velkou roli v rámci rusko-ukrajinského konfliktu, jelikož se jedná o téma, které je dlouhodobě předmětem debat ohledně ukrajinské a ruské

národnosti. Tyto debaty jsou do velké míry zatíženy okolnostmi vycházejícími z historie. Vzhledem k tomu, že značná část území dnešní Ukrajiny byla v minulosti pod ruskou nadvládou, jsou tak tyto debaty ovlivněny teritoriálním rozložením Ukrajiny a Ruska v historii (Kuzio & D'Anieri, 2018, s. 1-16).

Nutno podotknout, že velká část ruských teritoriálních zisků v minulosti byla získána za pomoci síly, což se nesetkalo vždy s uznáním nadvlády na daném teritoriu. Klíčový rozdíl je tak ve vnímání této situace z různých pohledů. Zatímco někdo vnímal ruskou nadvládu pouze jako podstoupení ukrajinského území ruskému teritoriálnímu celku, pro někoho jiného to znamenalo budování ruského impéria. S tím zkrátka souvisí, že velká část obyvatel se neztotožňovala s ruskou identitou a tím pádem odmítali být označováni jako „Rusové“. Právě tato odlišná vnímání se tak odráží i do současných debat. Onen historický imperiální akcent ze strany Ruska ovlivňuje i dnes značnou část názorů Rusů na ukrajinskou identitu. Setkáme se s názory, kdy někteří z nich považují Ukrajinu jako „přirozenou“ součást Ruska. Ve výsledku toto tvrzení komplikuje vztahy Ruska s Ukrajinou, pokud není respektováno vlastní etnické sebeurčení, které poté definuje národ (tamtéž, 2018, s. 1-16).

Podle posledních dat vycházejících ze sčítání lidu na Ukrajině v roce 2001, kdy byli obyvatelé dotazováni i na svoji národní či etnickou příslušnost, se na tomto území vyskytuje přes 130 národních a etnických skupin. Obyvatelé Ukrajiny se tak identifikovali následovně: Ukrajinci: 77,8 %, Rusové: 17,3 %, Bělorusové: 0,6 %, Moldavané: 0,5 %, Krymští Tataři: 0,5 %, Bulhaři: 0,4 %, Maďaři 0,3 %, Rumuni 0,3 %, Poláci: 0,3 %, Židé: 0,2 %, ostatní: 1,8 % (State Statistics Committee of Ukraine, 2001).

Z tabulky je zřejmé, že více než čtyři pětiny obyvatel identifikují jako Ukrajinci (77,8 %), zatímco Rusové představovali druhou nejpočetnější etnickou skupinu v zemi s méně než jednou pětinou obyvatel (17,3 %). Přestože data dokazují jasně převažující většinu ukrajinského etnika, které tvoří v celkovém kontextu ukrajinskou národnost, i přesto se můžeme setkat s některými názory, které samostatné identity jednotlivých etnických skupin neuznávají.

Na základě tvrzení ruského prezidenta Vladimíra Putina Ukrajina historicky nebyla nikdy samostatným státem, přičemž dokonce zpochybnil existenci

samotného ukrajinského národa. V souvislosti s tímto tvrzením uvádí, že ukrajinská národnost je součástí širší trojité národnostní skupiny, která společně formují Bělorusové, Rusové a Ukrajinci (Vladimir Putin, 12. 7. 2021). Jeho idea jednotné národnosti je odkazem na období Kyjevské Rusi (862-1242), která byla federací tří zmíněných národů. Podstata této federace vycházela ze společné slovanské identity

3.1.2. Události před ruskou invazí na Ukrajinu

Novodobé vztahy mezi Ukrajinou a Ruskem byly negativně poznamenány již po rozpadu Sovětského svazu od roku 1991, kdy si Ukrajina jako stát začala uvědomovat svoji suverenitu. S takovým přístupem mělo Rusko problém, který se táhl celá léta. Ať už se jednalo o územní nároky, politický vliv či expanzi západních mezinárodních organizací na východ, v určité momenty docházelo ke konfliktním situacím mezi Ruskem a Ukrajinou (Taras & Kuzio, 2018).

Invazi na Ukrajinu tak předcházelo několik důležitých událostí, které se odehrály především v letech 2013-2022. Následující odstavce nastíní v časové posloupnosti fázi od západního směřování Ukrajiny, vypuknutí až průběh ozbrojeného konfliktu.

Asociační dohoda mezi Ukrajinou a Evropskou unií

Kořeny tohoto konfliktu sahají až do roku 2013, kdy mělo dojít k uzavření dohody o partnerství mezi Ukrajinou a Evropskou unií. Plánovaná spolupráce, jež měla být prvopočátkem integračního procesu, kdy se Ukrajina měla přibližovat vstupu do EU, se setkala s odporem tehdejšího prezidenta Viktora Janukovyče. On a tehdejší vláda se 21. listopadu 2013 rozhodli nepodpořit tuto dohodu na základě nesouhlasných ohlasů politických představitelů z Ruska. Naopak Janukovyč místo dohody s EU prosazoval posilování vztahů s Ruskem (UCDP, 2023).

Euromajdan

V reakci na odmítnutí dohody následovaly protesty, které probíhaly napříč Ukrajinou. Pro označení probíhajících protestů se začalo používat spojení

„Euromajdan“⁸. Zpočátku již několik dní probíhající klidné protestní akce nabraly spád 30. listopadu 2013 poté, co pořádková policie brutálně potlačila demonstraci bitím protestujících a jejich rozeznáním. Kromě Kyjeva, kde se zúčastnilo akce asi padesát tisíc lidí, se protesty také pořádaly i v dalších ukrajinských městech. Po tomto násilném incidentu se počet protestujících druhý den navýšil, kdy se zapojilo do demonstrací přes milion účastníků. Z demonstrace čistě na podporu integrace do Evropské unie se tak v tomto okamžiku stala zároveň i demonstrace proti ukrajinské vládě (Kvit, s. 2014, 28-29).

Prezident Janukovyč poté definitivně stvrdil své odhodlání směřovat k Rusku 17. prosince 2013, když uzavřel se svým ruským protějškem Vladimírem Putinem obchodní dohodu týkající se zemního plynu (Diuk, 2014, s. 9-10). Podoba Euromajdanu se v lednu 2014 razantně vyústila do násilné povahy v reakci na prosazení tzv. „*diktátorských zákonů*“ ze strany parlamentní pro-prezidentské většiny. Tímto krokem byla omezena určitá demokratická práva v zemi jako např. svoboda slova ([Національний університет «Києво-Могилянська академія](#), 2014). Někteří demonstranti se pustili do přímých střetů s ukrajinskými ozbrojenými složkami. Následně začalo docházet k zatýkání demonstrantů. Ovšem vyskytovaly se i brutálnější způsoby, jak se státní složky vypořádávaly s některými účastníky demonstrace – jednalo se např. o únosy, mučení nebo vraždy. V průběhu dní protest narostl do masových střetů, přičemž protestující stavěli v ulicích barikády a zřizovali si vlastní správu území (Kvit, 2014, s. 28-29).

Situace si dokonce vyžádala útěk prezidenta Janukovyče do Ruska. Vláda padla a následně byla ustanovena nová proevropská vláda. Tato vláda již asociační dohodu s EU podepsala. Rusko se však s touto situací nesmířilo, načež ji označilo jako „*neústavní fašistický puč*“. Rusko následně začalo Ukrajinu obviňovat z rusofobie. Kromě toho používali argument o utlačování ruské menšiny na Ukrajině. Osočování fašismem je způsobeno především působení krajně pravicového pluku Azov v bojích na Donbase. Tato označení začala hojně využívat ruská propaganda i do budoucna (UCDP, 2023)

⁸ Označení „*Euromajdan*“ je odvozeno od slova „*majdan*“ [přepis z ukrajinštiny – „*майдан*“] – v překladu „*náměstí*“. Konkrétně se událost vztahovala k Náměstí nezávislosti v Kyjevě, kde se v masové míře odehrávaly zmíněné protesty. Předpona „*euro*“ poté odkazuje na snahu o západní směřování Ukrajiny, zejména k EU. „*Euromajdan*“ se jinak označuje také jako „*Revoluce důstojnosti*“. (Yekelchuk, 2015, 1-4).

Anexe Krymu

Situace po Majdanu vyvolala značnou nevoli na východě Ukrajiny a v jižní části na poloostrově Krym, kdy pro-ruská část obyvatelstva nebyla příznivcem vládních změn. Tito obyvatelé považovali obměnu vlády za nezákonnou akci, přičemž se objevily i názory, že se jedná o fašistickou akci. Značně paralyzovaná vláda nebyla schopna reagovat i na tyto názorové proudy, tudíž začalo postupně docházet vzniku separatistických milicí, které se názorově přikláněly k ruské straně (UCDP, 2023).

Do situace se poté vložila aktivně i Rusko, kdy následně v březnu 2014 speciální jednotky vojensky obsadily poloostrov Krym. Rusko následně anektovalo toto území. Z hlediska použití násilí se jednotky musely vypořádat s velmi malým odporem, který byl kladen. K téměř hladkému průběhu akce také přispěla kamufláž ruských jednotek, které se vydávaly za místní separatistické skupiny (UCDP, 2023).

Dne 16. března se poté na Krymu uskutečnilo plánované referendum organizované separatisty s podporou Ruska. Předmětem referenda bylo hlasování, zda se má poloostrov Krym připojit teritoriálně k Rusku. Ačkoliv oficiální výsledky ukazují 96,8 % kladných hlasů pro připojení při 83,1 % účasti, nejedná se o legitimní referendum podle ukrajinských zákonů, jelikož došlo k záměrné manipulaci jak výsledků, tak i celkového vyhlášení referenda. Dva dny poté Rusko anektovalo toto území, ačkoliv Kyjev toto referendum neuznával (Olszański et. al., 2014).

Doněcká lidová republika a Luhanská lidová republika

Poměrně lehké zabrání území Krymu podnítilo separatistické skupiny i v jiných regionech zvýšit svoji aktivitu při prosazování nezávislosti na Ukrajině. Konkrétně se jednalo o zvýšenou aktivitu především na východní Ukrajině v oblastech Doněck a Luhansk⁹. Nicméně ukrajinská vláda začala aktivně zasahovat proti separatistům za pomoci polovojenských jednotek, což vedlo ke vzniku ozbrojeného konfliktu. Ačkoliv se ukrajinským ozbrojeným silám dařilo v bojích zejména v částech jako Mariupol, Slavjansk nebo Kramatorsk, separatisté začali být

⁹ Doněcká a Luhanská oblast bývají často dohromady označovány jako jedna oblast s názvem „Donbas“ (Wierzbowska-Miazga et al., 2014).

postupně zásobeni výzbrojí z Ruska, což zapříčinilo eskalaci konfliktu. Během probíhajících bojů docházelo k velkým ztrátám na životech na obou stranách, což v druhé polovině roku 2014 začalo splňovat kritéria války, kdy padlo více než 1 000 obětí za rok. (UCDP, 2023).

Necelé dva měsíce po referendu na Krymu, se separatisté dne 11. května 2014 zorganizovali separatisté referendum, které by případně umožnilo Doněcké a Luhanské oblasti získat nezávislost na Ukrajině. Podle tvrzení separatistů dopadlo referendum s kladným výsledkem 89,07 % (účast 75 %) v Doněcké oblasti a 96,2 % (účast 81 %) v Luhanské oblasti. Nicméně stejně jako v případě krymského referenda, i toto referendum porušovalo ukrajinské zákony a byly porušeny zásady demokratických voleb, přičemž neseděly ani počty lidí, kteří by se mohli zúčastnit. O den později 12. května 2014 separatisté vyhlásili s odkazem na referendum „Doněckou lidovou republiku“ a „Luhanskou lidovou republiku“. Rusko následně akceptovalo výsledky referenda a vyzvalo k debatě týkající se budoucnosti těchto teritorií (Wierzbowska-Miazga et al., 2014).

3.2. Invaze na Ukrajinu

Po osmi letech probíhajícího rusko-ukrajinského konfliktu, který se odehrával především na východní Ukrajině, bylo možné zaznamenat počátkem února 2022 ruské jednotky seskupující se u ukrajinských hranic. Poté 24. února 2022 v ranních hodinách překročily jednotky ruské armády hranice Ukrajiny a zahájily tak invazi. Jednalo o úplnou invazi, jelikož ruská armáda překročila hranice pozemní, námořní i leteckou cestou. Na tento útok začali reagovat světoví lídři, kdy například americký prezident Biden tuto vojenskou operaci prohlásil za „*nevyprovokovanou*“ a „*neopodstatněnou*“ (Council on Foreign Relations, 2023).

3.2.1. Příčiny ruské invaze na Ukrajinu

Ruská invaze na Ukrajinu je viditelně propojena s otázkou národní identity, která je předmětem historických debat v rusko-ukrajinských vztazích. Ruský prezident Vladimir Putin a společně s ním ruské elity v minulosti opakovaně pronesli výroky, které podřývají suverenitu Ukrajiny jakožto samostatné národa. Kromě toho se Ukrajina musí vyrovnávat s ruskými snahami o kontrolu ukrajinské politiky. Pokud se ovšem Rusku nedaří dosahovat svých politických cílů na Ukrajině, je připraveno zasáhnout i vojensky. Všechny tyto aktivity by se daly zahrnout do kontextu ruské imperiální politiky, která je odkazem ruské historie (Mankoff, 2022, s. 1-12).

Zpochybňování legitimacy ukrajinské identity

Již v historii se objevovaly snahy o rusifikaci ukrajinského etnika, přesto se Ukrajincům podařilo zachovat si vlastní identitu až do dnešních dnů. Ukrajina ve 21. století ovšem znovu čelí vnějším vlivům, které ohrožují legitimitu ukrajinské identity. I přestože Ukrajina získala v roce 1991 nezávislost na Sovětském svazu, ruský prezident Putin v roce 2008 při setkání s americkým prezidentem Goeorgem Bushem zpochybnil existenci samostatného ukrajinského státu. V roce 2014 poté uvedl názor, který zdůrazňoval jednotu ukrajinského a ruského lidu v rámci společné identity. Celkově své názory na tuto tematiku shrnul ve své esejí z roku 2021, která nese název „*O historické jednotě Rusů a Ukrajinců*“ (Mankoff, 2022, s. 1-2).

V této esejí se Vladimír Putin zamýšlí hlouběji nad problematikou společné národní identity. Odkazuje se přitom na myšlenku společného původu Ukrajinců, Rusů a Bělorusů, kteří byli v historii součástí jednoho státu nazývaného Kyjevská Rus, jehož založení se datuje ke 9. století. Celkově tak společnou identitu pojímá jako historicky neoddělitelné jednotné společenství třech národů, které mají společný slovanský původ (Putin, 2021). Podle Mankoffa na základě tohoto tvrzení prezident Putin odmítá jakoukoliv snahu o vlastní samostatnou národní identitu u některého ze tří zmíněných národů. Tvrzení o samostatnosti poté považuje za způsob manipulace, který používají západní státy pro oslabení obrazu Ruska. Vyplývá z toho, že Rusko má zájem udržet a koordinovat tuto společnou identitu, přičemž se toto projevuje i ve vzájemných vztazích. Prakticky myšlenka této jednoty omezuje do určité míry nezávislé rozhodování. Rusko se tak navzdory legitimní nezávislosti Ukrajiny snaží kontrolovat její svobodná rozhodnutí. (Mankoff, 2022, s. 1-12).

Názorným příkladem posledních let, kdy se projevila samostatnost ukrajinské identity ve velkém byly ukrajinské prezidentské volby konané v roce 2019, ve kterých vyhrál Volodymyr Zelenskyj ve druhém kole volby se ziskem 73,2 %. Jednalo se o kandidáta, byl otevřený k otázce prozápadního politického směřování země. Zároveň s tím souviselo, že se se nejevil jako kandidát, který byl podřízený ruským zájmům. Velká část obyvatel Ukrajiny tak dala jasně najevo, že chtějí změnu

Pokud tedy Ukrajina prosazuje dlouhodobě samostatnou národní identitu, která není v souladu s Kremlem, dalo by se toto odlišné směřování chápat jako jedna z příčin invaze na Ukrajinu. Z hlediska teorie by autor zasadil tuto příčinu do ideologického konfliktu, jelikož se jedná o hodnotové směřování, které není ve vzájemném souladu hodnot Ukrajiny a Ruska.

Spolupráce Ukrajiny a NATO

Mezi některými analytiky můžeme zaznamenat názor, že rozšiřování NATO na východě Evropy má souvislost s ruskou invazí na Ukrajinu započaté v roce 2022. John Masters uvádí, že poté co padly v 80. a 90. letech komunistické režimy ve střední a východní Evropě, je možné zaznamenat snahy nemalého množství států stát se členem NATO. Právě mezi těmito státy, které navázaly určitou spoluprací

s NATO byla i Ukrajina. Ačkoliv se jednalo o počínání suverénních států, Rusko nebylo příznivcem takových rozhodnutí (Masters, 2023).

I přestože se poté Rusko několikrát odvolávalo na údajné sliby ze strany Spojených států z 90. let, že se NATO nebude rozšiřovat dále na východ a přijímat jako členy státy, které spadaly pod předešlý vliv Sovětského svazu, aliance byla i tak postupně rozšířena o některé nové členy ze střední a východní Evropy. Nicméně Ukrajina se až do současnosti členem NATO nestala (tamtéž, 2023).

Pokud se zaměříme v této souvislosti na Ukrajinu a její sbližování s NATO, ruský prezident Vladimir Putin v roce 2008 pohrozil, že pokud budou zahájeny kroky k přijetí Ukrajiny do aliance, mohlo by být takové počínání vnímáno ruskou stranou jako: „*nepřátelský akt vůči Rusku*“. Navzdory tomuto a podobným výrokům ruské strany, Ukrajina soustavně prohlubovala své vztahy s NATO, které spočívaly například v každoročních vojenských cvičeních ukrajinské armády a členů NATO. V roce 2020 poté byl Ukrajině ze strany NATO udělen speciální status „*partner s rozšířenou příležitostí*“, který představuje nejužší formu spolupráce mezi NATO a nečlenskými státy aliance. Současně s tím také Ukrajina deklarovala svůj záměr stát se členským státem NATO (tamtéž, 2023).

K těmto krokům se poté vymezil ruský prezident Vladimir Putin, který spatřuje v tomto kontextu NATO jakožto aktéra, který si svými kroky podrobil ukrajinskou nezávislost a má tak vliv na rozhodování v rámci ukrajinské politiky. V celkovém kontextu tak vyznává názor, že NATO mocensky operuje na ukrajinském území. Své tvrzení opírá například o přítomnost zahraničních poradců z NATO na Ukrajině, kteří podle něj mají přímý vliv na lokální rozhodování (Putin, 2021).

Defacto Putin chápe úzkou spolupráci NATO a Ukrajiny jako velkou hrozbu, i přestože Ukrajina není členem NATO. Otázkou je, do jaké míry toto hraničí s jeho tvrzením o nepřátelském aktu vůči Rusku. Z jeho tvrzení, kterému je věnován předchozí odstavec, je zřejmé, že se snaží určitým způsobem vykreslit tuto spolupráci jako vztah podřízenosti Ukrajiny vůči NATO. Ve výsledku se dá usuzovat, že ruská strana chápe toto sbližování minimálně jako určitý náznak nepřátelství, což mohlo být jednou z příčin invaze, která by tento stav mohla do budoucna zvrátit.

Autor této práce by zařadil tuto příčinu do charakteru ideologického konfliktu, jelikož se jedná o střet protichůdných postojů, kdy se ruský pohled na vojenský status Ukrajiny neslučuje s ukrajinským pohledem, který je orientován prozápadně do NATO.

Snaha Ukrajiny o integraci do EU

Další možnou příčinou, která měla vliv na rozpoutání ruské invaze je sbližování Ukrajiny s Evropskou unií. Již před ruskou invazí na Ukrajinu bylo možné zaznamenat určité snahy o nasměrování ukrajinské politiky blíže k EU. Jako zásadní událost zmiňuje Uppsala Conflict Data Programme snahu o podepsání integrační dohody v roce 2014, která by umožnila Ukrajině dosáhnout členství v EU. Ovšem události v té době nabraly jiný spád, kdy nakonec tehdejší ukrajinský prezident Janukovyč odmítl podepsat předloženou dohodu, což vyústilo v masové protesty a obměnu politického vedení země (UCDP, 2023).

Z oficiálních prohlášení a dokumentů EU je poté zřejmé, že integrační dohoda byla nakonec schválena v roce 2014. Následně tak mohl začít integrační proces, který je doprovázen pravidelnými zasedáními mezi vládními představiteli Ukrajiny a EU (Evropská unie, 2023).

Kriticky se k takovému počínání Ukrajiny staví ruský prezident, který tvrdí, že se EU již dlouhodobě před podpisem integrační dohody snažila podkopávat obchodní vztahy mezi Ukrajinou a Ruskem. Podle něj se jedná o „*geopolitickou hru*“, do které jsou zapojeny i Spojené státy americké. Narušení těchto obchodních vztahů tak z pohledu prezidenta Putina představuje aktivity, které jsou namířeny proti zájmům Ruska. Prosazuje v tomto případě zachování statusu Ukrajiny jako „*přirozeného*“ obchodního partnera Ruska. Odkazuje se přitom na rusko-ukrajinské obchodní vztahy před rokem 1991, kdy byla Ukrajina součástí Sovětského svazu (Putin, 2021).

Ruská strana si tak v tomto případě snaží navrátit výsadní postavení Ruska obchodovat udržovat nadstandardní obchodní vztahy s Ukrajinou. Je však očividné, že zájem Ukrajiny integrovat se do EU je v rozporu s ruskými zájmy a zároveň ruská strana cítí potřebu bránit se údajným protiruským aktivitám, které v tomto integračním procesu spatřuje.

V rámci invaze se může jednat o příčinu, která by mohla stejně jako v případě ukrajinského sbližování s NATO být označena jako ideologická příčina, jelikož se jedná o střet prozápadních hodnot při integraci do EU s ruskými hodnotami. Dále můžeme identifikovat tuto příčinu, jako boj o nadvládu a moc, díky které si chce Rusko zlepšit své postavení vůči Ukrajině a současně se snaží zabránit Evropské unii, aby toto postavení nějak ohrozila.

3.2.2. Aktéři

Podle teorie vycházející z programu Uppsala Conflict Data Program se dají aktéři rozdělit na primární a sekundární (UCDP, 2023). V následujících odstavcích autor této práce využije zmíněné dělení pro analýzu aktérů, kteří jsou významně zapojeni do konfliktu, buď přímo v rámci bojů nebo nepřímo například jako podpora. Analýza aktérů je důležitá pro pochopení kauzalit v rámci konfliktu. Především tak bude možné objasnit role jednotlivých aktérů v rámci jejich působení během invaze na Ukrajinu. Bude možné rozlišit například, kdo je agresor a kdo je napadený, dále je možné analyzovat například cíle aktérů nebo změny v jejich chování.

3.2.2.1. Primární aktéři

Ruská federace

Prvním primárním aktérem zapojeným do ruské invaze na Ukrajinu je Ruská federace, která s pomocí armády dne 24. února 2022 násilně překročila hranice Ukrajiny a rozpoutala tak agresi, která nese prvky protirežimní války. Přestože konfliktu nepředcházela nějaká významnější událost, která by vybízela k nutnosti útoku, Rusko spustilo rozsáhlou invazi na území Ukrajiny. Jednalo se ruský útok, který nebyl předem významně vyprovokován Ukrajinou. Rusko tak muselo hledat ospravedlnění pro své násilné vniknutí na území cizího státu (UCDP, 2023).

Rusko ospravedlňuje svůj agresivní vpád cílem „denacifikovat“ a „demilitarizovat“ Ukrajinu (Institute for the Study of War, 2022). Tento názor odkazující se na nacismus je používán v ruské rétorice velice často jako způsob, jak očernit dnešní Ukrajinu v souvislosti s kolaborantským počínáním Stepana Bandery s nacistickým režimem během 2. světové války. Ruská strana tak v dnešní době označuje ukrajinskou politiku po roce 2014, kdy se vyhrotily vztahy mezi Ukrajinou a Ruskem a započal mezi nimi konflikt (Mankoff, 2022, s. 1-12). Snahou Ruska bylo zajistit, aby na poloostrově Krym nezačala válka tak, jak tomu bylo v Doněcké a Luhanské oblasti, z čehož viní ukrajinské nacionalisty (UCDP, 2023). Současně cílem bylo také bránit právě Doněckou a Luhanskou oblast, kde působili separatisté již od roku 2014 (Institute for the Study of War, 2022).

I přestože se Rusko pustilo do své „*speciální vojenské operace*“ s velkým nasazením a snahou dostat se až do Kyjeva, nepodařilo se mu ani v červnu 2022 splnit alespoň jeden z cílů. Ruský poslanec Konstratnin Zatulin byl právě jedním z kritiků podoby probíhající vojenské operace a navrhl, aby Rusko zaměřilo svoji sílu spíše na převzetí kontroly nad celým územím Doněcké a Luhanské oblasti. Po dalších neúspěšných akcích se zřejmě ruský prezident Putin rozhodl opustit od velkých cílů a zaměřil se následně na působení ruské armády v Ruskem okupovaných oblastech východní Ukrajiny. Podle amerického Institutu pro studium války to dokazuje, že Rusko v této souvislosti není schopné vést větší množství vojenských operací na několika místech Ukrajiny současně (tamtéž, 2022).

Ukrajina

Druhým primárním aktérem, který v probíhající invazi stojí na opačné straně vůči Rusku je stát Ukrajina. Ta po zahájení invaze musela zaktivovat svoje vojenské složky, aby byly schopné zabránit postupu ruské invazivní armády. Mohlo by se zdát překvapivé, že ukrajinská armáda byla schopna zastavit postup ruských vojsk, ačkoliv disponuje menší armádou než Rusko. Pro Ukrajinu představuje zastavení postupu ruských vojsk pozitivní zpráva, nicméně válku současně doprovází i větší hrůzy než postupující vojsko. Ukrajina musí čelit i válečným zločinům ze strany Ruska, které přispívají k brutalitě konfliktu (UCDP, 2023)

Je zřejmé, že cílem Ukrajiny je ubránit se útokům Ruska. Zároveň se Ukrajina snaží dostat zpět pod svoji kontrolu okupovaná území Ruskem, V rámci poměru sil má Ukrajina menší armádu a nemůže se tak snadno vyrovnat Rusku. Proto je Ukrajina odkázána na zahraniční pomoc, díky které je ukrajinská armáda vyzbrojována a je zajištěn i výcvik ukrajinských vojáků (U.S. Department of Defense, 2023). Zároveň kromě teritoria Ukrajina bojuje i o svoji nezávislost a identitu, jelikož Rusko prosazuje plán „rusifikace“ Ukrajiny, který se snaží bojovat proti svobodné ukrajinské identitě. V tomto konfliktu tak nejen dochází k vojenským střetům, ale střetům hodnot (Institute for Study of War, 2022).

3.2.2.2. Sekundární aktéři

Bělorusko

Bělorusko hraje pro Rusko při invazi na Ukrajinu zásadní roli. Vztahy Běloruska a Ruska jsou na nejvyšší úrovni již z dob Sovětského svazu. Jejich vztah by se dal označit jako „*bratrství*“. Navzdory těmto nadstandardním vztahům se Bělorusko nezapojilo do invaze na Ukrajinu přímo, ale bylo využito Ruskem jako strategický bod. Geografické umístění Běloruska dalo možnost ruským vojenským jednotkám vést invazi na Ukrajinu přes ukrajinskou severní hranici. Na jihu Běloruska se totiž nachází rozsáhlá hranice s Ukrajinou, která je strategickým místem pro ruském tažení na Kyjev. Tuto možnost využilo Rusko již na začátku plánované invaze (Jakoubek, 2023).

Již od počátku invaze běloruský prezident Lukašenko několikrát odmítl možnost zapojení běloruské armády do bojů na Ukrajině. Jako důvod neúčasti uvádí potřebu Běloruska střežit západní hranici proti možné „*agresi*“ ze strany NATO. Jako další důvod uvádí, že ruská armáda je dostatečně silná pro boj s ukrajinskými jednotkami, tudíž se nemusí zapojovat běloruská armáda. Ovšem připravenost běloruských ozbrojených složek prezident Lukašenko připustil v případě obrany svého území (Белта, 2022).

Neochota zapojit se do invaze přímo vychází z Lukašenkovy dlouhodobé politiky, která se zakládá na určitém způsobu „*neutrality*“. Ta vychází z vojenské aliance s Ruskem, které dává Bělorusku bezpečnostní záruky. Dále se tato „*neutralita*“ odvíjí od členství v další alianci, kterou je Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti¹⁰. Kromě toho si je Bělorusko vědomo agrese, kterou Rusko provádí v zemích, kde mělo dříve jako Sovětský svaz vliv. Tyto důvody limitují možnosti běloruské armády společně s faktem, že běloruská armáda pravděpodobně nikdy nebyla vycvičena na tutový druh agrese. Statut „*neutrality*“ Běloruska byl

¹⁰ Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti je organizace, která je aktuálně složena z šesti členů – Rusko, Bělorusko, Kazachstán, Tádžikistán, Kyrgyzstán, Uzbekistán. Cílem organizace je spolupráce v oblasti vzájemné bezpečnosti (Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus, b. r.).

pozměněn 27. února 2022 například v oblasti otázky přítomnosti jaderných zbraní na území Běloruska. Nyní mohou být v Bělorusku nově rozmístěny jaderné zbraně. I přes změnu tohoto stavu se v ústavě uvádí, že Bělorusko nebude vůči jiným státům uplatňovat agresi za pomoci ozbrojených složek. Jinými slovy Bělorusko nebude napadat jiné státy (Kłysiński et. al., 2023).

Bělorusko se tedy dá označit na základě těchto informací jako klíčový partner Ruska, které využívá běloruské území pro uskutečnění invaze. Jelikož Bělorusko odmítá bojovat, jedná se o nepřímého aktéra, který je sekundární a slouží jako politická a strategická podpora Rusku.

Evropská unie

Evropská unie (EU) se v rámci ruské invaze na Ukrajinu jakožto zainteresovaný aktér není přímým účastníkem bojů. Již od samotného počátku invaze EU vystupovala jako aktér, který odsuzuje agresivní útoky ze strany Ruska vůči Ukrajině. Zároveň s tím také odsoudili ruskou anexi východních částí Ukrajiny, která je podle nich nezákonná. EU v této souvislosti také zveřejnili svoji výzvu, která spočívá v požadavcích na Rusko. Obsahem jsou následující požadavky: a) bezprostřední ukončení bojů, b) stažení ruské vojenské techniky z území Ukrajiny, c) respektování hranic Ukrajiny, d) zachování svrchovanosti Ukrajiny, e) uznání Ukrajiny jako nezávislého státu (Evropská komise, 2023).

Současně také EU poskytla Ukrajině pomoc, která konkrétně spočívala v poskytnutí humanitární pomoci, financí, politické podpory a vojenské techniky. Kromě pomoci má EU také možnost aktivně vystupovat proti Rusku, a to prostřednictvím ekonomických nástrojů, které mají oslabit hospodářství protivníka. Hovoříme zde o uvalení sankcí ze strany EU na Rusko, které měly podobu buď ekonomických sankcí nebo se dále mohlo jednat o sankce individuální, které cílí zejména na politickou oblast. EU postupně odhlasovala několik sankčních balíků, které byly namířeny například buď na konkrétní osobnosti, oblast obchodu, oblast politiky nebo firmy. Jako příklad výrazného vlivu sankcí lze uvést třeba odpojení Ruska od mezinárodního platebního systému SWIFT, což Rusku zkomplikovalo zasilání plateb do zahraničí (tamtéž, 2023).

EU jako aktér, který není přímo zapojen do bojů má roli politického podporovatele vůči Ukrajině, již bylo zmíněno také, že slouží jako finanční podpora, humanitární nebo poskytovatel vojenské techniky.

Organizace spojených národů

Organizaci spojených národů (OSN) je možné zařadit jako aktéra u, který se neúčastní bojů. OSN jakožto mezinárodní organizace, jejíž cílem je prosazovat mír mezi státy, má za cíl také na Ukrajině uklidnit situaci a poskytnout potřebnou humanitární pomoc. Během probíhající invaze na Ukrajině OSN začala poskytovat pomoc nejen zvenčí, ale zaměstnanci této organizace se začali angažovat v rámci humanitární pomoci přímo na místě. Celkově humanitární pomoc ze strany OSN byla poskytnuta zhruba 16 milionům lidem, kteří byli zasaženi probíhající válkou způsobenou na základě ruské invaze na Ukrajinu. Hlavní činnost pomoci spočívala zejména v zajištění základních lidských potřeb jako jídlo a voda, společně s ostatními lidskými potřebami jako například hygienické potřeby nebo poskytování teplého zimního oblečení. Dodávky těchto potřeb na Ukrajinu zajišťovaly humanitární konvoje (United Nations, 2023)

Pokud se zaměříme na roli OSN v prosazování míru na Ukrajině, bylo vydáno několik prohlášení odsuzujících tuto invazi (United Nations, 2023). Ačkoliv by se mohlo zdát jako rychlé mírové řešení vyslání tzv. „*modrých přileb*“ na Ukrajinu, což by znamenalo působení vojenských jednotek OSN v rámci mírové mise, nebylo možné toto aplikovat. Je to způsobeno tím, že Rusko díky právu veto blokuje možnosti mírového řešení konfliktu na Ukrajině (Axworthy & Rock, 2022).

Celkově se role OSN v rámci invaze na Ukrajinu prosazuje hlavně v humanitární oblasti. OSN se neúčastní přímo bojů, jedná se tedy o sekundárního aktéra, který se určitým způsobem snaží pomoci zasažené zemi. Jak je zřejmé, tak nástroje OSN v rámci řešení tohoto konfliktu jsou limitované, což se může zdát jako překvapivé, jelikož jedním z hlavních cílů této organizace je jednat v rámci míru.

Severoatlantická aliance

Severoatlantická aliance (NATO) během konfliktu na Ukrajině není přímým účastníkem bojů, přičemž důrazně odsoudila vznik války na Ukrajině, jenž byla důsledkem ruské invaze na ukrajinské území. Tímto gestem vyjádřila politickou podporu Ukrajině. Ruskou vojenskou operaci označuje za „brutální“, „nevyprovokovanou“ a „útočnou“. Intenzita prohlášení odpovídala faktu, že NATO a Ukrajina mají mezi sebou blízké vztahy. NATO je v této souvislosti podporovatelem ukrajinské snahy při obraně vlastního teritoria, čímž Ukrajině vyjadřuje vyslovuje jasnou podporu v rámci konfliktu. Zároveň vyzývá stejně jako EU k co nejrychlejšímu zastavení vojenských střetů na Ukrajině a požaduje po Rusku stažení všech ruských bojovníků z Ukrajiny. K tomu se odkazuje na mezinárodní humanitární práva, která zde byla ruskou stranou porušena a v zájmu pomoci vyzývá k umožnění přítomnosti humanitárních organizací, které budou svoji aktivitu vykonávat v bezpečném prostředí (NATO, 2023).

NATO se jako aktér nezapojuje přímo do bojů na Ukrajině. Odkazuje se na svoji interní politiku, která působení NATO limituje pouze na obrannou činnost. Cílem NATO je snažit se konfliktům předejít, nikoliv je vytvářet. Proto NATO jako mezinárodní organizace nepošle své jednotky nebo zbraně do probíhající invaze, protože by se tím pádem stalo přímým účastníkem války, což by mohlo vést k potenciálně značné eskalaci, která by ve výsledku mohla mít katastrofální důsledky pro celé lidstvo. Posílání vojenské pomoci tak závisí na jednotlivých členských státech NATO, které tak činí v rámci své vlastní politiky, což není bráno jako oficiální zapojení NATO do konfliktu (tamtéž, 2023). Jako nepřímý aktér se tak NATO staví svým chováním do role politického podporovatele Ukrajiny.

3.2.3. Průběh a dynamika

Konflikt je situace, která může mít mnoho faktorů, které ovlivňují její podobu. Invaze na Ukrajinu není v tomto výjimkou a v době svého trvání se odehrálo několik zvratů, které změnilly její plánovanou podobu. Autor v této části vybral pro analýzu tři klíčové události invaze, na kterých je možné zkoumat průběh a dynamiku. Analýza se bude týkat útoku na Kyjev, ostřelování Mariupolu a protiofenzívy v Chersonu.

Útok na Kyjev

Hlavním cílem od začátku invaze ze strany Rusů bylo zřejmě dobytí ukrajinského hlavního města Kyjeva. Počínání ruských vojenských jednotek spočívalo ve snaze obsadit mezinárodní letiště a základny v okolí Kyjeva. Během druhého dne invaze se ruským silám podařilo dostat až do Kyjeva. Ukrajinské ministerstvo začalo v reakci na tuto situaci poskytovat zbraně Ukrajincům, kteří chtěli bojovat a vybídlo ukrajinské občany, aby vyráběli Molotovovy koktejly. Ruské velení, ale zřejmě nečekalo, že Ukrajina bude klást takový odpor, a tím pádem byla ruská strana nucena na základě tohoto zjištění přehodnotit organizační plán invaze. Podle některých analytiků se tak Rusové očividně domnívali, že dobytí Kyjeva bude snadná operace, během které se Ukrajinci vzdají. V souvislosti s tímto nenaplněným předpokladem, musely ruské jednotky čekat na příjezd dalších jednotek. Následkem bylo, že ruská strana utlumila svoji aktivitu v bojích a ruští vojáci museli čekat na armádní koridor, který táhl na Kyjev. (UCDP, 2023). Pozorovatelné je tedy, že Rusko podcenilo situaci a nejspíše se domnívalo, že nebude potřeba použít tolik násilí proti Ukrajincům.

Ačkoliv se ruské armádě ze začátku invaze příliš nedařilo naplnit svůj cíl obsadit město, výrazně jí k dobývání dopomohly rakety dlouhého doletu. Ty zanechaly ničivé stopy na ukrajinské infrastruktuře. Bombardování se nevyhnuly ani nemocnice nebo obytné domy. Nicméně v březnu 2022 Rusko oznámilo svůj záměr stáhnout se z blízkosti Kyjeva (Council on Foreign Relations, 2023). Právě toto rozhodnutí o stažení ruských jednotek z okolí Kyjeva dokazuje očividnou změnu strategie. Dobytí Kyjeva již tak nepředstavuje jednu z hlavních priorit. Při

zkoumání intenzity ruských útoků je pozorovatelné, že bojující Rusové se nezaměřují pouze na vojenské jednotky, ale terčem ruských útoků jsou i civilisté.

Ostřelování Mariupolu

Již od prvního dne invaze bylo město Mariupol, které se rozléhá se na východní Ukrajině, jedním z teritoriálních cílů ruské invaze na Ukrajinu. Postupně vojenské tažení ruských vojsk z Krymu na Mariupol bylo doprovázeno útoky na infrastrukturu. Obzvláště drasticky byla zasažena energetická a vodní infrastruktura v Chersonu a Záporoží, což zapříčinilo vážnou humanitární krizi. Kromě toho ruská armáda provedla nálety, při kterých byly zasaženy civilní cíle zahrnující i nemocnice nebo porodnice. Takové jednání splňuje podstatu válečných zločinů. I přestože se objevovaly snahy o vznik humanitárních koridorů, které by dostaly civilisty do bezpečí, město čelilo rozsáhlým a častým střetům, jež znemožňovaly takovou akci. Dalším tragickou událostí, která se stala 16. března 2022, bylo bombardování divadla sloužícího jako úkryt civilistům. Rusko se však k tomuto činu odmítlo přihlásit (UCDP, 2023).

V druhé polovině dubna ruské jednotky zaměřily své bojové aktivity hlavně na východní Ukrajinu, kde docházelo k intenzivním střetům. Město Mariupol čelilo rozsáhlému obléhání ze strany ruské armády. Civilisté a ukrajinští vojáci byli vlivem této situace donuceni stáhnout se do oceláren Azovstal, kde čelili ruskému útoku několik týdnů. Na začátku května se podařilo civilisty evakuovat, zatímco boje mezi ruskými a ukrajinskými jednotkami pokračovaly. Po dvou týdnech se ukrajinské jednotky vzdaly a Mariupol byl pod plnou kontrolou ruských jednotek (UCDP, 2023).

Protiofenzíva v Chersonu

Začátkem září 2022 ukrajinská armáda započala protiofenzívu, která měla za cíl získat zpátky pod ukrajinskou kontrolu Charkovskou oblast, která byla okupovaná ruskými jednotkami. Ukrajinská strana již v srpnu využila média k informování o plánované protiofenzívě, kdy bylo ohlášeno, že akce proběhne na v Charkovské oblasti. Ve skutečnosti se však ukrajinské jednotky přesouvaly do Chersonské oblasti. Ukrajinské velení tak využilo proti svému protivníkovi nepravdivé informace. Jeden z tiskových mluvčích ukrajinské armády toto označil

jako „*velkou speciální dezinformační operaci*“. Když ukrajinské jednotky dorazily na jižní frontu v Charkovské oblasti, neorganizovaní Rusové se snažili opustit oblast. Ruské jednotky v Chersonské oblasti nebyly na protiofenzívu připraveny, jelikož ji očekávali Charkovské oblasti. To umožnilo ukrajinským jednotkám získat zpátky pod kontrolu území o rozloze 3 000 km (Santelises, 2022).

Protiofenzíva se zpočátku během září nesla v tempu pomalého získávání území, zatímco poté v říjnu byl zaznamenán rychlý postup ukrajinských jednotek. Vojenské tažení s cílem osvobodit Cherson od ruských vojsk bylo vedeno podél řeky Dněpr. Po překonaných vojenských střetech po cestě s protivníkem, ukrajinské jednotky dorazily do centrální oblasti Chersonu. Po překonání vojenských střetů s protivníkem po cestě, dorazily ukrajinské jednotky do centra Chersonu, ve kterém již nebyly ruské jednotky. Ty opustily Cherson 11. září 2022, tedy den před příchodem ukrajinských jednotek (UCDP, 2023).

Celkově je na tomto případě jasně viditelné, jak důležitou roli hraje ve válce taktika a strategie. Ukrajinská strana využila dezinformaci jako nástroj pro zmatení protivníka. Jednalo se o velmi účinný krok, který ruské velení bralo jako realitu.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat invazi ruských vojsk na Ukrajinu na základě několika aspektů. Autor se konkrétně zaměřil nejprve na analýzu příčin, které vedly ruskou stranu k zahájení invaze. Dále autor provedl analýzu aktérů, kde se zaměřil na jejich chování a roli během probíhající invaze. Jako třetí aspekt je uvedena analýza invaze z hlediska průběhu společně s dynamikou, což reflektuje celkový obraz této invaze.

Při pátrání po příčinách ruské invaze je nutné zaměřit se především na rusko-ukrajinské vztahy, které byly již v historii poznamenány ruskou imperiální politikou. I v dnešní době si Rusko nárokuje mít nadstandardní vztahy s Ukrajinou. Ve skutečnosti by se však toto počínání ruské politiky v určitých případech dalo chápat jako snaha o mocenskou kontrolu nad Ukrajinou. Tuto skutečnost dokládá i rétorika, která odmítá ukrajinskou nezávislost na ruské identitě. Vladimír Putin prosazuje v názor, že Ukrajinci jsou společně s Bělorusy a Rusy součástí společné mnohonárodnostní skupiny, která je založena na společné identitě. Tímto způsobem je zpochybňována samostatnost ukrajinské identity, která formuje samostatný ukrajinský národ. Právě ona snaha o potlačení ukrajinské identity násilím vytváří jednu z příčin invaze.

Kromě otázky národní identity hraje hlavní roli v příčinách invaze také politické směřování Ukrajiny. Po rozpadu Sovětského svazu se v ukrajinské politice objevovaly snahy o prozápadní politické směřování, a to zejména směrem k Evropské unii a NATO. To je v rozporu s ruskými zájmy, které stojí o provázanost ruské a ukrajinské politiky na základě vztahů vycházejících z historie. Spolupráce Ukrajiny s NATO by se dala označit jako další příčina invaze, jelikož Rusko bere NATO jako svého nepřítele v oblasti vojenské politiky. V případě EU se dá zmínit snaha Ukrajiny integrovat se do této mezinárodní organizace jako jedna z dalších příčin invaze. Ukrajinskou integrací do EU by byla ohrožena snaha Ruska o silnou politickou provázanost s Ukrajinou.

Na základě analýzy aktérů zapojených do invaze došel autor k závěru, že primárními aktéry, kteří se přímo účastní invaze, jsou Rusko a Ukrajina. Rusko je v tomto konfliktu agresorem, který rozpoutal invazi tím, že překročil ukrajinské

hranice s pomocí armády. Na druhé straně je Ukrajina, která je v tomto případě napadeným státem, který se brání. Za sekundární aktéry, kteří pomáhají určitým způsobem jedné ze stran konfliktu, se dají považovat například Bělorusko, EU, OSN nebo NATO. Všichni zmínění sekundární aktéři kromě Běloruska odsoudili ruský vpád na Ukrajinu a vyjádřily podporu ukrajinské straně, přičemž vyzvali k ukončení násilí. Ani jedna z těchto organizací se neúčastní přímo bojů. Zatímco pomoc ze strany OSN spočívá primárně v humanitární činnosti, EU kromě humanitární pomoci zasílá finance a vojenskou techniku na Ukrajinu. NATO se zdržuje pouze na politickou podporu, protože tato organizace je založena na obranné politice, nikoliv přímé podpoře násilí. Bělorusko se pak projevuje v invazi jako podporovatel Ruska, přičemž je spojuje silné politické vazby. Nicméně vojensky se Bělorusko nezapojuje do konfliktu, ale slouží jako politická podpora a slouží jako strategický bod během invaze, ze kterého ruská armáda vede své útoky na Ukrajinu.

Po provedené analýze příčin, která byla zaměřena na tři klíčové události odehrávající se během invaze, došel autor práce k závěru, že invaze jakožto vojenská operace má značně proměnlivý charakter a její podoba závisí na vytváření vojenských strategií. Ovšem ne každá akce šla podle plánu. Příkladem podceněné akce je již samotný začátek invaze, kdy se ruské velení zřejmě domnívalo, že Ukrajinci nebudou klást příliš velký odpor. Realita ovšem byla opačná, přičemž ostré střety mezi ruskými a ukrajinskými jednotkami invazi neustále prodlužují v délce trvání. Během bojů se vyskytují i útoky na ukrajinskou infrastrukturu a dochází také k válečným zločinům, které páchá ruská armáda.

Celkově se autor domnívá, že ozbrojené konflikty, které si vyžádají oběti, jsou tragickým obrazem lidského jednání. I přestože například zničené budovy nebo infrastruktura se dají opravit, škody způsobené na lidských životech jsou nevratné. Existují proto cesty, jak konflikt řešit. Bezesporu jednou ze základních cest při hledání míru je komunikace, která by měla mít za cíl snižovat nepřátelství, které mohlo během konfliktu vzniknout. Ostatně jednou z cest k ukončení konfliktu může být diplomacie nebo hledání řešení u třetích stran, které zaujímají neutrální stanovisko. Na závěr lze říct, že konflikt nemá vždy jednoduché řešení, zejména pokud jsou jeho příčiny zakořeněny historicky. Každopádně už jen samotné hledání řešení je jeden z klíčových bodů na cestě k ukončení konfliktu.

Zdroje

Australian Army Research Centre. (2020). *What Is War? Defining War, Conflict and Competition*. Převzato z: <https://researchcentre.army.gov.au/library/land-power-forum/what-war-defining-war-conflict-and-competition>

Axworthy, Lloyd & Rock, Alan. (24. 3. 2022). *The United Nations Can Use Its Blue Helmets to Save Lives in Ukraine*. World Refugee & Migration Council. Převztato z: <https://wrmcouncil.org/news/opinion/the-united-nations-can-use-its-blue-helmets-to-save-lives-in-ukraine/>

Bartos, Otomar J., & Wehr, Paul. (2002). *Using Conflict Theory*. New York: Cambridge University Press.

Bundeszentrale für politische Bildung. *Definitions of war and conflict typologies*. Převzato z: <https://warpp.info/en/m1/articles/definitions-of-war-and-conflict-typologies>

Bundeszentrale für politische Bildung. *Peace missions*. Převzato z: <https://warpp.info/en/m2/articles/peace-missions>

Cambridge Dictionary. (2023). *Invasion*. Převzato z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/invasion>

Clausewitz, Carl Von: *Vom Kriege* (Frankfurt a.M.: Ullstein Verlag, 1980)

Council on Foreign Relations. (26. 6. 2023). *War in Ukraine*. Převzator z: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine>

Diuk, Nadia. (březen–duben 2014). *Euromaidan: Ukraine's Self-Organizing Revolution*. World Affairs. Vol. 176, No. 6. Sage Publications, Inc.

European Council. *EU response to Russia's invasion of Ukraine*. (5. 7. 2023). Převzato z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/#invasion>

European Council. *EU response to Russia's invasion of Ukraine*. (5. 7. 2023). Převzato z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/#invasion>

Evropská Unie. (9. 2. 2023). *Vztahy EU s Ukrajinou*. Převzato z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eastern-partnership/ukraine/#association>

Goldstein, Joshua S. (2001). *International Relations*. Addison–Wesley, New York: London.

Grimm, Sonja, Merkel, Wolfgang. (2008). *War and Democratization.: Legality, Legitimacy, and Effectiveness*. Democratization: Vol. 15, No. 3, str. 457-471.

Grimm, Sonja. (2019). In: Military Intervention. Ed. Merkel, Wolfgang et al. *The Handbook of Political, Social, and Economic Transformation*. Oxford, UK: Oxford University Press.

Hedley Bull (1995). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, Second ed. London, England, UK: MacMillan Press.

Institute for the Study of War. (15. srpen 2022). *Ukraine Conflict Updates*. Převzato z: <https://www.understandingwar.org/background/ukraine-conflict-updates>

Institute for the Study of War. (15. srpen 2022). *Ukraine Conflict Updates*. Převzato z: <https://www.understandingwar.org/background/ukraine-conflict-updates>

International Committee of the Red Cross. (8. 4. 2004). *Occupation and international humanitarian law: questions and answers*. Převzato z: <https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/misc/634kfc.htm>

Jakoubek, Christopher. (9. 1. 2023). *Belarus and the Consequences of the Russo-Ukraine War*. Security Outlines. Převzato z: <https://www.securityoutlines.cz/belarus-and-the-consequences-of-the-russo-ukraine-war/>

Kłysiński, Kamil & Źochowski, Piotr et al. (10. 2. 2023) *The reluctant co-aggressor. Minsk's complicity in the war against Ukraine*. Centre for Eastern Studies. Převzato z: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-02-10/reluctant-co-aggressor-minsk-complicity-war-against-ukraine>

Knispel, Sandra. (3. 3. 2022). *Fact-checking Putin's claims that Ukraine and Russia are 'one people'*. University of Rochester. Převzato z: <https://www.rochester.edu/newscenter/ukraine-history-fact-checking-putin-513812/>

Kořan, Michal. (2008). In: *Jednopřípadová studie*. Drulák, Petr a kol. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

HENDL, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portal.

Kuczyński, Grzegorz. (5. 7. 2019). *Apparent Revolution – Presidential Elections in Ukraine*. Warsaw Institute. Převzato z: <https://warsawinstitute.org/apparent-revolution-presidential-elections-ukraine/>

Kuczyński, Grzegorz. (5. 7. 2019). *Apparent Revolution – Presidential Elections in Ukraine*. Warsaw Institute. Převzato z: <https://warsawinstitute.org/apparent-revolution-presidential-elections-ukraine/>

Kuzio, Taras. D'Anieri, Paul. (26. červen 2018). *Russia-West-Ukraine: Triangle of Competition 1991–2013*. Převzato z: <https://www.e-ir.info/2018/06/26/russia-west-ukraine-triangle-of-competition-1991-2013/>

Kvit, Serhiy. (listopad 2014). *The Ideology of the Euromaidan*. SHCS Journal Volume 1 No. 1, Contemporary Ukraine: A case of Euromaidan.

Mankoff, Jeffrey. (22. 4. 2022). *Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict*. Převzato z: <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict>

Masters, Jonathan (4. 2. 2023). *Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia*. Council on Foreign Relations. Převzato z: <https://www.cfr.org/background/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>

Masters, Jonathan (4. 2. 2023). *Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia*. Council on Foreign Relations. Převzato z: <https://www.cfr.org/background/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus. *Collective Security Treaty Organization*. Převzato z: <https://mfa.gov.by/en/multilateral/organization/list/cddd96a3f70190b1.html>

Møller, B. (2003). *Conflict Theory*. Aalborg: Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet.

Newman, Dina. BBC. (10. 7. 2014). *Russian nationalist thinker Dugin sees war with Ukraine*. Převzato z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-28229785>

North Atlantic Treaty Organization. (23. 6. 2023). *NATO's response to Russia's invasion of Ukraine*. Převzato z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm

North Atlantic Treaty Organization. (23. 6. 2023). *NATO's response to Russia's invasion of Ukraine*. Převzato z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm

Olszański, Tadeusz A et. al. (19. 3. 2014). *The consequences of the annexation of Crimea*. Převzato z: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-03-19/consequences-annexation-crimea>

Pfetsch, Frank R., & Rohloff, Christoph. (2000). *National and international conflicts 1945-1995. New empirical and theoretical approaches*. Routledge.

Pickering, Jeffrey. (2002). *Give Me Shelter: Reexamining Military Intervention and the Monadic Democratic Peace*. International Interactions 28.

Press.

Pšeja, Pavel. (2002): *Konflikt*. In: Zeman, Petr et al. (2002). *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně. Elektronická verze dostupná zde: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiZhKT3l5n_AhXQgSoKHeimAJAQFnoECBEQAAQ&url=https%3A%2F%2Fmoodle.unob.cz%2Fpluginfile.php%2F11277%2Fcourse%2Fsection%2F3043%2F%25C4%258Cesk%25C3%25A1%2520bezpe%25C4%258Dnostn%25C3%25AD%2520terminologie.pdf&usg=AOvVaw0EGSWGpwpDcseBpbxMk95L

Putin, Vladimir. (12. 7. 2021). *On the Historical Unity of Russians and Ukrainians*. President of Russia. Převztato z: <http://www.en.kremlin.ru/events/president/news/66181#sel=49:1:b63,49:17:33j;47:43:ErX,47:67:vq3;48:37:lkj,48:54:336;49:75:v13,49:87:XV3;48:7:Wll,48:14:nwj>

Saban, Kardas. (červen-spren 2001). *“Humanitarian Intervention: The Evolution of the Idea and Practice”*. Perceptions: Journal of International Affairs. Vol. 6, No. 2, str. 120-137.

Saban, Kardas. (podzim-zima 2003). *Humanitarian Intervention: A Conceptual Analysis*. Alternatives: Turkish Journal of International Relations. Vol. 2, No.3 & 4, str. 1-31.

Santelises, Aaron. (11. 2. 2022). *The Ukrainian Kharkiv Counter-Offensive and Information Operations*. The Cove. Převzato z: <https://cove.army.gov.au/article/ukrainian-kharkiv-counter-offensive-and-information-operations>

Schelling, Th.C. (1960). *The Strategy of Conflict*, Oxford: Oxford University Press.

Smolík, Josef, Šmíd, Tomáš. (2010). *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

State Statistics Committee of Ukraine. (2001). *About number and composition population of UKRAINE by data All-Ukrainian population census'2001 data*. Převzato z: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/>

Strachan, Hew & Herberg-Rothe, Andreas. (2007). *Clausewitz in the Twenty-First Century*, Oxford, UK: Oxford University Press.

U.S. Department of Defense. (23. 6. 2023). *„Russian War in Ukraine*. Převzato z: <https://www.defense.gov/Spotlights/Support-for-Ukraine/Timeline/>

U.S. Department of Defense. (23. 6. 2023). *Russian War in Ukraine*. Převzato z: <https://www.defense.gov/Spotlights/Support-for-Ukraine/Timeline/>

UCDP. (2023). *Ukraine*. Převzato z: <https://ucdp.uu.se/country/369#header-view>

United Nations. (1974). *A/RES/3314(XXIX)*. Převzato z: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F3314\(XXIX\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F3314(XXIX)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False)

United Nations. (2023). *Definition of Aggression General Assembly resolution 3314 (XXIX)*. Převzato z: <https://legal.un.org/avl/ha/da/da.html>

United Nations. *What is Peacekeeping*. Převzato z: <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>

Universität Hamburg. (1. 9. 2016). *Kriegsdefinition und Kriegstypologie*. Převzato z: <https://www.wiso.uni-hamburg.de/fachbereich-sowi/professuren/jakobeit/forschung/akuf/kriegsdefinition.html>

Uppsala University. *UCDP Definitions*. Převzato z: <https://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions>

Vasquez, John A. (2009).: *The War Puzzle Revisited*. Cambridge: Cambridge University

Waisová, Šárka. (2005). *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, s. r. o.

Weiss, Thomas G. (2007). *Humanitarian Intervention: Ideas in Action*. Cambridge: Polity Press.

Wierzbowska-Miazga et al. (15. 4. 2014). *The farce of the 'referendum' in the Donbas*. Centre for Eastern Studies. Převzato z: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2014-05-14/farce-referendum-donbas>

Yekelchik, Serhy. (2015). *The Conflict in Ukraine: What everyone needs to know*. New York: Oxford University Press.

Заява Києво-Могилянської академії щодо подій у Верховній Раді України 16 січня. (2014) (*Declaration of the Kyiv-Mohyla Academy on the Events in the Ukrainian Parliament on January 16, 2014*). Převzato z: <http://www.ukma.edu.ua/index.php/news/1112-zaiava-shchodo-podii-u-verkhovnii-radi-ukrainy-16-sichnia-2014-r>